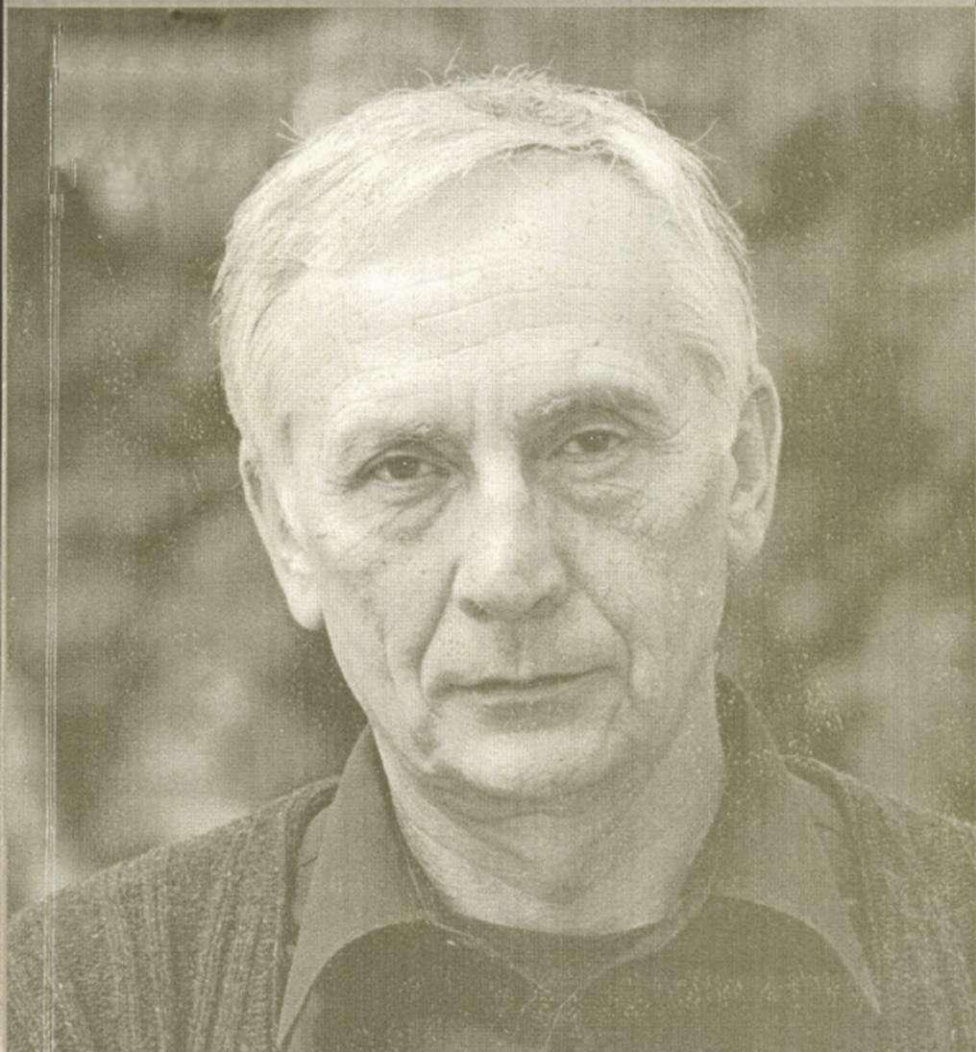

Національний
університет
«Києво-Могилянська
академія»

ВОЛОДИМИР ПОЛТАВЕЦЬ

ЗБІРНИК НА ПОШАНУ ПАМ'ЯТІ

ВЧЕНІ НАУКМА

Національний
університет
«Києво-Могилянська
академія»

ВОЛОДИМИР ПОЛТАВЕЦЬ

ЗБІРНИК НА ПОШАНУ ПАМ'ЯТІ

серія «ВЧЕНІ НАУКМА»

Київ
Видавничий дім
«KM Academia»

2000

УДК 012+016: [616.89+929](477)
П528

Збірник підготовлено на пошану пам'яті В. І. Полтавця, лікаря, вченого, педагога. Складається він із двох частин: перша — це статті-спогади колег та учнів В. Полтавця, друга містить біобібліографічний покажчик його праць і літератури про нього.

Для науковців, викладачів, студентів, всіх, хто цікавиться історією та сучасним станом розвитку медицини й соціальної роботи.

Редакційна колегія серії:

М. Т. Брик (голова),
В. С. Горський,
В. П. Моренець,
В. О. Щербак,
Т. О. Ярошенко,
Н. Г. Антонюк (секретар ради)

ISBN 966-518-112-2

- © *Грига І. М.*, автор ст.,
упоряд., 2000
- © *Полтавець Д. В.*, автор ст., 2000
- © *Баріляк І. Р.*, автор ст., 2000
- © *Глузман С. Ф.*, автор ст., 2000
- © *Юр'єва Л. М.*, автор ст., 2000
- © *Семигіна Т. В.*, автор ст., 2000
- © *Казакова Н. В.*, укладач біобібліогр.
покажч., 2000
- © Видавничий дім
“КМ Academia”, 2000

ВІД УПОРЯДНИКА

Збірник на пошану пам'яті Володимира Івановича Полтавця є даниною пам'яті вченого, який так раптово пішов із життя. Це перша спроба зібрати матеріали про його діяльність, зафіксувати його образ в історії, “матеріалізувати” пам'ять про нього.

Децо із запланованого Володимиром Івановичем залишилося в тезах конференцій, статтях і думках. Можливо, з часом виникне потреба знову повернутися до цих матеріалів... Неординарна постать Володимира Івановича — лікаря, поле діяльності якого було надзвичайно широким, а інтереси завжди були пов'язані з найактуальнішими науковими проблемами, його творча спадщина, його напружене життя вимагають серйозного дослідження.

Збірник складається із двох частин. Перша — це статті колег та учнів Володимира Івановича, друга містить біобібліографічний покажчик його праць та літератури про вченого. Відкриває працю стаття Ірени Григи — нинішнього керівника Школи соціальної роботи, кандидата медичних наук, доцента, учениці та співробітниці Володимира Івановича та Дениса Полтавця — сина вченого, лікаря-психотерапевта, викладача Школи соціальної роботи. Публікація містить відомості про творчий шлях вченого, його особистість.

Спогади Ігоря Баріяка — директора Українського наукового центру медичної генетики, президента Українського альянсу запобігання вродженим вадам розвитку, доктора медичних наук, професора віддзеркалюють внесок Володимира Івановича у розвиток медичної генетики в Україні. Спогади Семена Глузмана — виконавчого секретаря Асоціації психіатрів України, Генерального секретаря асоціації реформаторів психіатрії, директора україно-американського Бюро захисту прав людини, почесного члена Американської психіатричної асоціації, члена Королівського коледжу психіатрів Великобританії, Канадської психіатричної асоціації, Германського товариства психіатрів та неврологів, Оглядового комітету з запобігання зловживань Всесвітньої психіатричної асоціації, Всесвітньої ради реабілітації жертв тортур та тоталітарних режимів, лауреата премії Ради Європи — США “За розвиток демократії та громадянського суспільства” 1998 р. — це сконцентровані та емоційні матеріали-свідчення про складні часи заборон та перепон в психіатрії, на які припав розквіт професійної діяльності В. І. Полтавця.

Стаття професора, завідувача кафедри психіатрії факультету післядипломної освіти Дніпропетровської державної медичної академії, доктора медичних наук, професора Людмили Юр'євої присвячена Дніпропетровському періоду життя та діяльності Володимира Івановича (1964—1993 р.р.). Завершує першу частину збірника публікація викладача Школи соціальної роботи (далі — ШСР) Тетяни Семигіної, яка докладно висвітлює етапи розвитку першої в Україні Школи соціальної роботи, міжнародні програми та проекти, що передували та супроводжували її створення, сучасний стан та перспективи діяльності Школи, які віддзеркалюють особистість Володимира Івановича.

Друга частина містить біобібліографічний покажчик праць В. І. Полтавця та літератури про його життя й діяльність, який складено працівником наукової бібліотеки НаУКМА Наталією Казаковою. Покажчик праць нараховує понад 100 публікацій, серед яких монографії, наукові статті, навчально-методичні посібники і складається він із двох розділів: “Опубліковані праці В. І. Полтавця” та “Література про вченого”.

Публікації про багатоаспектну науково-дослідну роботу зібрано у першому розділі, до якого укладачі включили також праці, які належать до “Дніпропетровського періоду” діяльності В. І. Полтавця і відомості про які відсутні як у київських бібліотеках, так і в науковій бібліотеці ДМА; їх позначено астериском та приміткою “Згідно автор. списку” (№№ 1, 11, 14, 16, 18—19, 23, 25, 35, 51, 61). Вміщено, як виняток, і програми конференцій, де зазначено теми виступів Володимира Івановича (№№ 12—13), тоді як друковані варіанти цих матеріалів відсутні. Про плідну науково-педагогічну діяльність професора засвідчують матеріали, зібрані у Додатку № 1 “Дисертації, виконані під керівництвом професора В. Полтавця”.

До другого розділу включено відомості про наукову діяльність вченого, їх, до певної міри, доповнює Додаток № 2 “Публікації про ШСР”, а також перелік тем популярної телепередачі “Табу” (Додаток № 3), консультантом якої був Володимир Іванович. Вперше занесено мета-дані, розміщені на Web-site НаУКМА. (Додаток № 4.)

Коло праць, охоплених покажчиком, мало бути ширшим. Напевно, до другого розділу не увійшла певна частка відомостей про виступи та участь у роботі численних семінарів, конференцій, зокрема міжнародних, яких не вдалося розшукати, зважаючи на обмежений час підготовки видання. Не вдалося дослідити і розшукати деякі відгуки на праці В. І. Полтавця. Можливо, їх ще й немає, бо найґрунтовніші його праці “Агрессивное поведение при расстройствах личности (диагностика, клиника, коррекция): Монография.” (Д., 1998), переклади “Диагностичні критерії з DSM-III-R: [Довідник].”

(К., 1995) та редаговані ним “Психиатрия в медицинской практике.” (К., 1999), “Соціальна робота в Україні: перші кроки: Наук. зб.” (К., 2000) вийшли протягом останніх років.

Показчик побудовано за хронологічним принципом. У межах року матеріали розташовано в такій послідовності: у першому розділі — монографії, наукові публікації, рецензії, редакторські та упорядницькі роботи; останні відповідно позначено: “Рец.: ”, “Упоряд.: ”, “Ред.:”, “Редкол.: ”; у другому — за алфавітом. Публікації іноземними мовами подано перед перекладами, рецензіями, редакторськими та упорядницькими роботами. Більшість робіт, включених до покажчика, описані de-visu, не переглянуті позначено астериском; в додаткових відомостях позначено, що вони взяті з авторського списку наукових робіт В. І. Полтавця. Відбір літератури завершено у листопаді 2000 р.

Бібліографічний опис та скорочення слів здійснено відповідно до Державних стандартів України. Опис матеріалів проводився за правилами сучасного українського правопису.

Довідковий апарат складається з іменного, алфавітного покажчиків назв праць та покажчика видань, які редагував В. І. Полтавець та брав участь у роботі редколегій.

Серія “Вчені НаУКМА”, в якій виходить цей збірник, реалізує благородну ідею адміністрації університету: визнання внеску вчених, що працювали та працюють задля його розвитку. Поява збірника на пошану Володимира Полтавця стала можливою завдяки роботі авторів статей та бібліографа. Робота ця вимагала не лише часу та кропіткого пошуку інформації, аналізу та осмислення подій життя вченого, а й актуалізувала емоційні переживання.

Велика подяка всім, хто відгукнувся і брав участь у створенні цього видання: авторам статей, а також Людмилі Миколаївні Юр’євій та Раїсі Миколаївні Годлевській (наукова бібліотека Дніпропетровської медичної академії), які надали велику допомогу в розшуку відомостей про праці В. І. Полтавця.

Плакаємо надію, що цей збірник стане корисним науковцям, викладачам та студентам, а також тим, хто цікавиться історією й станом розвитку сучасної медичної науки та соціальної роботи.

“Я народився не в Києві, але я виріс і прожив багато років у цьому місті. Я жив у Києві з 7 до 17 років і вважаю, що то був час, коли я формувався як особистість, і Київ мав на мене неабиякий вплив.”

“Коли я був хлопчиком, ми мешкали на вулиці Леонтовича, неподалік від університету. Можливо, це й обумовило мій вибір життєвого шляху. Ми жили тоді поруч із Ботанічним садом та Володимирським собором, які і понині мають особливе значення для мене.”

“Мабуть, чи не найбільша частина мого дитинства пройшла у Ботанічному саду, де я часто грався чи гуляв з друзями. Половина території саду використовується для наукових досліджень, а решта — відкрита для всіх бажаючих. Це дуже гарне місце, чи не найкрасивіше в Києві. Сам сад належить університету і існує вже десь 200—300 років.”

“Ви знаєте, як на мене, найкращий час для прогулянок по Ботанічному саду — то жовтень, коли листя змінює колір і спалахує неповторними барвами. В цей час ще досить тепло для довгих прогулянок. Це ніби останнє свято, останній танок природи перед зимовим сном.”

“А з іншого боку бульвару Шевченка, навпроти Ботанічного саду, стоїть собор св. Володимира. Порівняно з іншими церквами Києва, це не старовинна споруда — собор було збудовано у минулому сторіччі. Він також не є одним з найбільших у місті, але я впевнений, що це — одна з найвеличніших церков у Києві, якщо не в усьому світі. Я вважаю, що славнозвісний хор цього собору заслуговує на особливу увагу, кожному

варто було б його почути. Стіни собору були розписані Володимиром Васнєцовим, Олександром Праховим та іншими українськими художниками. Фрески собору справляють незабутнє враження. Володимирський собор — це одна з небагатьох церков міста, що не були зачинені в часи комуністичного режиму, що теж робить його унікальним.”

“Коли я був молодим і жив неподалік, я часто приходив до собору. Я пам’ятаю, з яким захопленням вдивлявся я в настінні малюнки. Саме там, в стінах собору, відкрилася переді мною релігія.”

“Зараз, як тільки з’являється така нагода, я знову іду до Ботанічного саду чи до собору, щоб ще раз зустрітися зі своїм дитинством”.

ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ ВОЛОДИМИРА ІВАНОВИЧА ПОЛТАВЦЯ

- 1941 р., 26 травня** — народився у м. Харків
- 1948—1958 рр.** — навчання у середній школі (з 1950 — у СШ №91 м. Києва)
- 1958—1959 рр.** — працював токарем на Київському заводі медичного обладнання
- 1959—1963 рр.** — навчання у Військово-медичній академії (м. Ленінград)
- 1964—1966 рр.** — студент Дніпропетровського медичного інституту
- 1966—1968 рр.** — лікар Дніпропетровської обласної клінічної психоневрологічної лікарні
- 1968—1970 рр.** — клінічний ординатор кафедри психіатрії Дніпропетровського медичного інституту
- 1970—1971 рр.** — лікар Дніпропетровської обласної клінічної психоневрологічної лікарні
- 1972—1983 рр.** — асистент кафедри психіатрії Дніпропетровського медичного інституту
- 1974 р.** — захист кандидатської дисертації “Клинико-генеалогическое исследование семейной шизофрении”
- 1983—1985 рр.** — доцент кафедри психіатрії Дніпропетровського медичного інституту
- 1985—1993 рр.** — завідувач кафедри психіатрії факультету вдосконалення лікарів Дніпропетровського медичного інституту
- 1987 р.** — захист докторської дисертації “Наследственные и средовые факторы в возникновении алкоголизма”
- 1988 р.** — отримав наукове звання професора
- 1993 р., серпень** — провєст університету “Києво-Могилянська академія”
- 1994 р., вересень** — голова Вченої ради університету “Києво-Могилянська академія”
- 1994 р., квітень** — проректор з наукової роботи університету “Києво-Могилянська академія”
- 1994 р., вересень** — завідувач кафедри “Школа соціальної роботи” університету “Києво-Могилянська академія”
- 1996 р., вересень** — декан факультету суспільних та гуманітарних наук Національного університету “Києво-Могилянська академія”
- 1997 р., червень** — керівник департаменту соціальних наук та технологій НаУКМА
- 1999 р., 26 жовтня** — пішов з життя

ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ ПОЛТАВЕЦЬ — ЛІКАР, ВЧЕНИЙ, ЛЮДИНА

26 травня 1941 р. у м. Харків в сім'ї військового лікаря народився В. І. Полтавець. Його батько — Полтавець Іван Михайлович — походив із селянської родини, що проживала у селищі Таромське поблизу Дніпропетровська. Закінчивши військову медичну академію, він працював військовим лікарем, служив у різних куточках Радянського Союзу.

Мати Володимира Івановича — Полтавець (Губська) Параска Юхимівна — також була селянкою за походженням. Під час “боротьби з куркулями” її родину вигнали з рідного села Чаплі (нині — Чаплинка Магдалинівського р-ну Дніпропетровської обл.), відібравши геть усе, що було. З превеликими труднощами родині вдалося оселитися в місті Дніпропетровську, де Параска закінчила спочатку школу, потім медичний інститут і стала дитячим хірургом.

Дитинство Володимира Івановича припало на роки війни. Ще немовлям мандрував він з родиною по всій країні. З перших днів війни батько пішов на фронт і повернувся тільки після звільнення Берліна та Праги тяжко пораненим. Після війни батька перевели служити до госпіталю на Далекий Схід, де п'ятирічний Володя мав змогу спілкуватися з полоненими японцями, вивчивши кілька японських слів. Потім були ще переїзди, відрядження, а в 1950 р. сім'я оселилася в Києві, біля Володимирського собору. Саме в Києві Володя закінчував СШ № 91, вчився малювати, грати в шахи.

Питання про вибір фаху не стояло: виховання в лікарській родині не залишало жодних альтернатив. Хоча, іноді, Володимир Іванович згадував про те, що мріяв бути художником.

Роки навчання в Ленінградській військовій медичній академії (1959—1963) та Дніпропетровському медичному інституті (1964—1966) сплинули швидко. Родина переїхала до Дніпропетровська, оскільки Іван Михайлович отримав посаду проректора Дніпропетровського медичного інституту та завідуючого кафедрою організації охорони здоров'я.

Під час навчання Володимир Іванович зацікавився психіатрією, відвідував студентський науковий гурток, підготував кілька доповідей для наукових конференцій. Вже тоді стало очевидним, що він є “людиною знання”, “адептом науки”. Йому судилося будувати академічну кар’єру. Закінчивши інститут, протягом двох років працював лікарем у Дніпропетровській обласній клінічній лікарні, після чого у 1968 вступив до клінічної ординатури кафедри психіатрії Дніпропетровського медичного інституту, якою завідував на той час Володимир Володимирович Шостакович. Після двох років навчання в ординатурі та року роботи в обласній лікарні (1972) Володимир Іванович зайняв посаду асистента кафедри психіатрії.

У ті часи найбільш “активною” з біологічних наук була генетика, тому природно, що Володимир Іванович зацікавився саме цим аспектом психічних розладів. Клініко-генеалогічний метод в практиці лікаря, генетико-епідеміологічні дослідження психічних захворювань — основні наукові інтереси та напрями досліджень вченого того часу. В 1974 р. він успішно захистив кандидатську дисертацію “Клініко-генеалогічне дослідження сімейної шизофренії”.

Працюючи в Дніпропетровському медичному інституті, Володимир Іванович багато уваги та енергії віддавав роботі зі студентами. Намагався якомога ширше впроваджувати в навчальний процес методи та підходи, які сприяли б активізації пізнавальної діяльності студентів, керував студентським науковим товариством інституту, брав участь у трудових десантах, які були поширені в ті часи, протягом певного часу був керівником студентського наукового гуртка кафедри психіатрії. Саме члени того гуртка стали першими учнями Володимира Івановича, які захистили під його керівництвом кандидатські дисертації.

Володимир Іванович завжди мріяв про свободу та велич рідної України. Ще за радянських часів, коли такі мрії вважалися злочином, він говорив про своє бажання жити в незалежній державі. Не будучи дисидентом, не кидаючи відкритого виклику комуністичному режимові, своєю кропіткою працею він постійно поповнював скарбницю духовних багатств Батьківщини.

У 1983р. Володимир Івановичу було присвоєне наукове звання доцента, а 1985-го керівництво інституту доручило йому створити кафедру психіатрії факультету вдосконалення лікарів

(ФУЛ), яку він і очолив. Справа ця була відповідальною, оскільки навчання лікарів — вже сформованих фахівців — вимагає глибоких знань, високого професіоналізму, специфічних методологічних підходів, досвіду й авторитету. Володимир Івановичу вдалося знайти найдосвідченіших викладачів та розробити разом з ними цікаві навчальні курси. Разом з класичними курсами, присвяченими клініці, діагностиці та лікуванню психічних та наркогенних захворювань, кафедра, наприклад, пропонувала курс “Основи групової психотерапії”.

На кафедрі психіатрії ФУЛу панувала творча атмосфера. Володимир Іванович підтримував ініціативу, сприяв розвиткові талантів і нових прогресивних ідей. Разом з тим, був принциповим і вимогливим до своїх співробітників і учнів. Особливо цінував розум та працьовитість. Але, можливо, ще більше за потенційні можливості людини та її намагання досягти чогось цінував він саме досягнення. Конструкти “досяг” чи “не досяг”, “можеш” чи “не можеш” були для нього критеріями визначення цінності людини. Якщо при оцінці вашої роботи з його вуст звучало “нормально”, ви могли бути впевнені, що це — найвища оцінка, і ви “досягли”, “можете”... Мабуть тому статус учня В. І. Полтавця і сьогодні залишається найкращою рекомендацією в академічних колах, де знали вченого.

Протягом 10 років Володимир Іванович проводив наукові дослідження спадковості хворих на алкоголізм. У 1987 році ним була захищена докторська дисертація, присвячена цій темі, а у 1988 році Володимир Іванович отримав наукове звання “професор”. На той час він мав імідж “ченця”, аскета-мудреця: скритного, стриманого, глибокого, таємничого. Цілковито мінявся, коли говорив з пацієнтами. Ставав відкритим, простим, терплячим, навіть лагідним. Він їх любив. Це справляло неабияке враження на співробітників, клінічних ординаторів, аспірантів, практичних лікарів і, в першу чергу, на самих пацієнтів... Разом з тим, багато колег-психіатрів вважали, що Володимир Іванович був радше вченим, ніж лікарем-практиком. Але вже після переїзду до Києва сам він говорив, що дуже шкодує за своїми пацієнтами у Дніпропетровську, яких “тримав” у цьому житті. Тож серцем він був лікарем.

Цікавим був стиль керівництва Володимира Івановича: співробітники поважали його, хотіли бути корисними для нього, мріяли реалізувати його ідеї та проекти, боялися показати себе

недбалими, ледачими або, не дай боже, нездарами. Страшно було почути його ніби спокійне “Чому Ви цього не зробили? Що Вас стримує?”. Зачіпало. Спрацьовував, в основному, науковий авторитет Володимира Івановича. Але не на останньому місці були життєва мудрість, прагматизм, гумор, комунікативна привабливість: низький тембр голосу, повільна чітка мова, розважливість, м’яка іронія, відсутність зайвих жестів. На це накладалося професійне вміння привертати до себе і викликати довіру, знімати напруження та гасити емоційний запал співрозмовника, знаходити рішення в складних ситуаціях та примиряти різні точки зору, переконувати та впливати. Коли співробітники скаржилися на життя, він дивувався: “Але ж ви психіатри! Хто, як не ви, знає, як бути щасливим?” Це спонукало до відповідальності. Й неможливо було уявити собі підвищення голосу, лайки чи інших ознак втрати емоційної рівноваги. Ніколи.

Безперечно, В. І. Полтавець — представник кращих традицій вітчизняної психіатричної та наркологічної школи. Вагомий його внесок у розвиток нейрофізіології та використання нейрофізіологічних методів для оцінки ефективності медикаментозного лікування. Авторитет вченого визнавався на міжнародному рівні. Цьому сприяло відвідання ним США у складі делегації урядовців та наукових працівників у жовтні — листопаді 1989 р. У 1991 р. Володимира Івановича було нагороджено премією Міжнародної організації по боротьбі з наркоманією та наркобізнесом “Minolli” за наукові досягнення в цій галузі. В 90-ті р. як тимчасовий експерт ВООЗ В. І. Полтавець проводив семінари на 5 робочих зустрічах з проблем алкогольної та наркотичної залежності, що проходили в Ташкенті, Мінську, Москві, Празі, Копенгагені. У травні 1993 президентом Британської медичної асоціації його запрошено для стажування до Королівського коледжу психіатрів.

Будучи людиною прогресивною, Володимир Іванович завжди першим підхоплював нові тенденції в науці. Починаючи свою діяльність як біологічно орієнтований лікар, він поступово підходить до розуміння важливості психологічних та соціальних аспектів психічних та наркогенних захворювань, синдромів залежності. Концептуально сприяв і всіляко підтримував розвиток психотерапії та її клінічного застосування. За його участі відбувалося становлення психотерапії залежностей в Дніпропетровську.

Здавалося б, людина реалізувала себе якнайповніше. І раптом, 1993 р. — переїзд до Києва, радикальні зміни в житті й кар'єрі, що стало несподіванкою для багатьох. Володимир Іванович запропоновано обійняти посаду проректора, стати “правою рукою” ректора відродженого 1992 р. університету “Києво-Могилянська академія”. Він не був таким уже молодим і здоровим тоді. Розуміючи це, часто жартував, перефразовуючи англomовну назву університету: “Київ — могила...” Процес прийняття рішення про переїзд до Києва був складним, але він відважився на це. Його привернула ідея відродження університету, участі у створенні сучасної історії України шляхом підготовки високоосвіченої молоді.

Він горів, особливо під час перших років життя в Києві. Відкрилася інша грань його особистості, він відчув свою ідентичність, перебуваючи в середовищі людей, які вболівають за долю України, її майбутнє. Повертаючись з відряджень, особливо закордонних, відпочивав душею, казав, що ніде не може бути так комфортно, так добре, як на своїй землі, в своєму рідному університеті.

Для навчання менеджменту освітньої діяльності важливими були відрядження до університету Ратгерс (США) 1993 р. в складі делегації НаУКМА і стажування в університеті МакГілл (Канада) 1994 р., де ним була також прочитана лекція “Психіатрична допомога в Україні”. Адміністративна діяльність на посадах проректора з наукової роботи, голови Вченої ради, декана, завідувача кафедрою була творчою і плідною. Багато зроблено ним для розвитку університету. Пильно і віддано стежив він за дотриманням засадничих принципів університету: демократичний характер освіти, пріоритет знань, індивідуалізоване, креативне навчання, орієнтоване на освітні потреби студентів, збереження та розвиток традицій, залучення передового закордонного досвіду, використання нових освітніх технологій, інтеграція теорії і практики в навчанні, партнерські стосунки викладача і студента.

Після кафедри психіатрії ФУЛу наступним творінням Володимира Івановича стала Школа соціальної роботи — перший в Україні професійний заклад. Очоливши Департамент соціальних наук і технологій та ШСР НаУКМА, Володимир Іванович продовжував займатися психосоціальними аспектами

психічних захворювань. У 1993–95 рр. він брав участь у американо-українському проєкті “Модель інформування та планування лікування в психіатрії для України”, що мав на меті дослідження можливостей адаптації до української культури запроваджену ВООЗ клінічну інформаційну систему ICD/MKX-10 (Міжнародну класифікацію хвороб десятого перегляду) і був здійснений за фінансової підтримки Фонду Ванди і Теодора Стенлі. 1994 р. в межах цього проєкту Володимир Іванович відвідав університет м. Пітсбург (США), де прочитав лекцію “Клініко-генетичні аспекти алкоголізму”.

Багато часу приділяв Володимир Іванович науковому редагуванню численних перекладів книг, що видавалися Асоціацією психіатрів України та ШСР. Протягом 1995–97 рр. вчений був кореспондентом-редактором Британського психіатричного журналу, до кінця життя залишався членом редакційної колегії вітчизняних журналів “Вісник” Асоціації психіатрів України, “Соціальна політика і соціальна робота”, “Обзор современной психиатрии”. З моменту переїзду до Києва професор В. І. Полтавець був членом спеціалізованої Вченої ради при Українському НДІ соціальної та судової психіатрії. Він продовжує представляти українську психіатрію на європейському та світовому рівнях: 1995 р. брав участь у конгресі Європейської асоціації психіатрів (Копенгаген, Данія) та 2-й зустрічі реформаторів психіатрії (Прага, Чехія), 1996 р. побував на 10-му конгресі Всесвітньої асоціації психіатрів (Мадрид, Іспанія).

Як науковець Володимир Іванович не міг не звернути увагу на динаміку масової свідомості, яка супроводжувала зміни суспільного життя та виникнення нової для України культурної реальності на початку 90-х. У цей час психіатрія мусила відповісти на питання, пов’язані з поширенням традиційних та виникненням нових релігійних течій, стрімким зростанням кількості осіб з ірраціональним сприйняттям дійсності, представників паранаукових та містичних світоглядних парадигм та ґрунтованих на них практик. Тому дещо інший напрям мав міждисциплінарний проєкт “Нові релігійні течії в Україні”, частково ініційований Володимиром Івановичем та здійснений у 1994–1996 рр. Проєкт було виконано за участю американських

консультантів, серед яких найвідомішим є ім'я професора Елен Баркер, декана факультету соціології Лондонської школи економіки та політичних наук, засновника і керівника центру збору та обробки інформації про нові релігійні течії (INFORM\ІНФОРМ – Information Network Focus on Religious Movements\Інформаційна мережа з релігійних течій).

Істотні зрушення у суспільній свідомості, які відбулися після розпаду Радянського Союзу, й труднощі, які виникли в зв'язку з цим у психіатрів-практиків, змусили переоцінити роль культури у теорії та практиці психіатрії й звернутися до розгляду її проблем під кутом зору нових суспільних явищ та процесів. Конвенційний характер оцінки психічного здоров'я/ хвороби, зв'язки між психопатологічними феноменами та функціонуванням суспільства не могли більше ігноруватися ні теоретичними концепціями психічних розладів, ні системою лікувальних практик. Тоді ж Володимир Іванович заохочує та із захопленням стежить за дослідженнями своїх учнів, які стосуються психопатологічних феноменів (маячних та галюцинаторних переживань) в нормі та патології, які диктують необхідність перегляду усталених в психіатрії парадигм, оскільки переконливо свідчать про визначальний вплив соціокультурних чинників на клінічні ознаки, які вважалися раніше контрольованими переважно біологічними чинниками.

У 1998р. під керівництвом В.І.Полтавця було проведено вивчення соціальних проблем та потреб сільського населення Донецької області – дослідження, зовсім не пов'язане з попередньою науковою діяльністю вченого. Це був перший етап реалізації проекту підтримки і розвитку агробізнесу, фінансованого Британським урядовим фондом Ноу-Хау. Стратегічна мета проекту полягала у зміні загальноприйнятої думки про те, що “державна надає, а приватні особи або господарства користуються певними послугами”, на таку, що “офіційні особи несуть відповідальність за прийняття рішень, а окремі групи людей можуть знаходити рішення проблем разом та впливати на рішення владних структур”. За результатами реалізації першого етапу проекту було розроблено напрями соціального розвитку регіону, обґрунтовано необхідність створення певних моделей соціальних служб. Сьогодні можна

констатувати оптимізацію роботи установ охорони здоров'я, освіти та культури, комунальних підприємств. У деяких селах створено громадські центри для підтримки людей похилого віку. Таким чином, цей проект мав науково-прикладний характер.

Очевидно, що в останні роки життя діяльність Володимира Івановича втратила вузькопрофесійну спрямованість. Його цікавлять інші галузі знань, проблеми, що лежать на межі наук. Він заохочує також розвиток психоаналітичної теорії та практики. В останній рік життя займається встановленням робочих стосунків з Інститутом психоаналізу, психотерапії і психосоматики м.Тюбінген (Німеччина). Але переважно він був зайнятий розвитком соціальної роботи, що підтверджує така хроніка: 1997 р. Володимир Іванович брав участь у спільній конференції Всесвітньої асоціації соціальних працівників та Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи (Дублін, Ірландія), 1997 р. – в семінарі університету м. Порто, де виступив із доповіддю “Соціальні проблеми та соціальна робота в Україні”, 1998 р. – у світовому конгресі Всесвітньої асоціації соціальних працівників та Міжнародної асоціації ШСР (Єрусалим, Ізраїль). Разом з тим, 1997 року Володимир Іванович був учасником міжнародної конференції “Європейська протиалкогольна політика” (Париж, Франція), 1997 р. на запрошення керівництва Лондонської школи економіки читав лекцію “Нові напрямки організації вищої освіти в незалежній Україні”. У липні 2000 р. в університеті м. Дубровнік (Хорватія) відбувся освітній семінар, який стосувався соціальних проблем дітей. Планувалося, що співголовою семінару буде професор В. І. Полтавець. Семінар, звичайно, відбувся, але вже без участі Володимира Івановича...

З роками змінювалися пріоритети в системі особистісних цінностей Володимира Івановича. Він починає ще більше цінувати людину як таку, незалежно від її талантів, наукового рівня. Зростає толерантність, гнучкість. Принцип “досяг – не досяг” втрачає свою первинну значущість. На перший план висуваються особистісні якості кожної людини, людські стосунки. Вплив соціальної роботи? А, може, навпаки, поворот до соціальної роботи став наслідком розуміння унікальності кожної людини? Важко відповісти однозначно.

Одним з головних інтересів останніх років праці вченого було соціальне життя українського суспільства. І, окрім відповідних наукових проєктів, керівництва ШСР, це відбивалося у його діяльності як доктора програми “Табу”, телевізійного ток-шоу з гострою соціальною тематикою. Власне, широкий загал знає Володимира Івановича завдяки його мудрим, неодмінно толерантним коментарям до телепередач. Вони, може, і не вирізнялися витонченими формулюваннями, але містили глибокі думки, що спонукали інших замислитися, по-іншому подивитися на життя і людей навколо, зрозуміти причинно-наслідкові зв’язки різноманітних суспільних проблем і явищ, відчути соціальну відповідальність, бути кращими, добрішими.

Він багато розмірковував про життя, вмирання, смерть як біологічні, соціальні та філософські категорії. Хотів бути консультантом у хоспісі (установі для невиліковно хворих людей) з тим, щоб допомагати вмираючим прийняти неминучість смерті, закінчити життєві справи, сказати останні слова, підбити підсумки життя.

Сам Володимир Іванович рано пішов із життя. Але в цьому, мабуть, є певна закономірність. Його ставлення до життя було амбівалентним. Він, безперечно, любив життя. І він щодня кидав йому виклик. Це є очевидним і зрозумілим для тих, хто знав його. Для нього важливим було не життя як таке. І навіть не його якість в тому значенні, яке прийнято вкладати в це поняття. Він цінував зміст, результати, сенс життя, які склалися, перш за все, з продуктивної роботи: наукових досліджень, написання статей, проведення занять. Він боявся стати немичним, тягарем для когось.

Найважливішим для нього було психічне благополуччя. А це було можливим лише за умов певних досягнень. “Хто я? Що я зробив? Кому допоміг?” — екзистенціальні питання, які були формулою, алгоритмом визначення сенсу життя Володимира Івановича. Тож, хоч в останні роки він і став м’якше оцінювати інших людей, суворий критерій “досяг — не досяг” залишає для оцінки себе та своїх однодумців.

Оцінюючи свій внесок, Володимир Іванович підкреслював, що все, що він робив, намагався зробити якнайкраще. Індикатором же “кращого” були, як правило, його власні погляди. Він був

найвищим судією для себе. Не дотримувався певної релігії, теорії, практики. У його світогляді спостерігався деякий скептицизм. Тому він був особистістю харизматичною, людиною, яка знає щось таке, чого не знають інші. Ще й через це його смерть стала таким шоком для багатьох. Бо смерть здається особливо жахливою, коли забирає таких людей як Полтавець. Сам Володимир Іванович потребував великої підтримки. Люди, які не слідуєть певній релігії, світоглядній концепції, не мають і “надійного захисту” від сумнівів та скептицизму. Вони можуть спиратися тільки на свій розум та тепло тих, хто їх любить.

Володимир Іванович володів талантом, мистецтвом встановлювати глибокі міжособистісні стосунки. Люди були цікавими для нього і він вмів розуміти їх. Стосунки ці були дуже індивідуальними. І часто несподівано виявлялося, що різні люди мали різні уявлення про нього. Особливо гостро це відчулося після його смерті, коли учні, які добре знали Володимира Івановича, були обурені тим, що оточуючі говорили про нього не так, “неправильно”, і зовсім, як їм здавалося, не розуміли їх учителя. Напевно, він був різний і багатогранний, суперечливий і неоднозначний. Його не всі розуміли. Часом з ним було важко. Це ознаки людини неординарної, талановитої.

Масштабність особистості Володимира Івановича проявлялася і в його захопленнях. Він чудово малював, знався на живописі, досить довго колекціонував художні альбоми. Його улюбленими митцями залишалися імпресіоністи — Вінсент ван Гог, Поль Гоген. Любив і класичну музику, чудово співав народні пісні. Але найулюбленішим його захопленням залишалась література. Маркес, Достоевський, Чендлер, Азімов, Лем, Плутарх — ці люди (та багато інших) сприяли становленню та розвиткові його світогляду.

Дуже любив Володимир Іванович молодь, студентів. Умів говорити їхньою мовою, розуміти їхні проблеми. Хвилювався перед кожним заняттям. Але коли бачив перед собою аудиторію, входив у роль лектора і майже завжди був неперевершеним. І можна констатувати, що він, як “людина знання”, з гідністю підійшов до випробування старістю і витримав його. І витримав навіть випробування смертю, бо справи його продовжуються, закладені ним традиції підтримуються, пам’ять про нього жива.

Значить, живе і він сам. Виходить, що життя людини не є дискретною величиною. Безперервним є не лише біологічний потік, який несе і передає з покоління в покоління гени — одиниці інформації про людину, ознаки та особливості людини. І людина живе не тільки, поки живуть ті, хто її пам'ятають, поважають, цінують. Безперервним є й духовний потік, той, що передає цінності й переконання, життєву філософію і настанови.

*Ірена Грига,
Денис Полтавець*

Середина 60-х років... У Радянському Союзі після тривалої та безуспішної боротьби з генетикою як “продажною дівчиною імперіалізму”, “лженаукою” почалося поступове відродження науки про спадковість і мінливість. Саме тоді у великих наукових центрах (Москві, Ленінграді, Новосибірську) проводилися надзвичайно цікаві конференції, симпозиуми, диспути... Благо, що збереглися видатні вчені, корифеї генетичної науки, роботи яких були відомі далеко за межами Радянського Союзу (М. Дубінін, М. Тимофеев-Рессовський, О. Прокоф'єва-Вельговська, Й. Рапопорт, С. Гершензон, Є. Давиденкова, В. Єфроїмсон, О. Наймах, Е. Погосянц та ін.).

Все це дало поштовх і до відродження медичної генетики, позиції якої ще в 1-й пол. 20 ст. були міцними та непохитними.

У Києві також розуміли, що без генетики важко очікувати на значні досягнення медичної науки, особливо в галузі діагностики різних, часто хронічних захворювань, клінічна картина яких не вкладалася в рамки відомих синдромів, описаних в тогочасних підручниках.

Тодішній директор Київського інституту педіатрії, акушерства і гінекології професор Олександр Пап та його заступник (нині академік НАН і АМН України) Олена Лук'янова першими зрозуміли значення медико-генетичних досліджень в практиці акушерства і гінекології, педіатрії. В інституті була створена перша лабораторія медичної генетики (перший завідуючий – професор Віктор Дишловий, який переїхав з Архангельська, а потім – автор цих рядків, що працював до Києва в Інституті експериментальної медицини АМН СРСР, Ленінград), навколо якої групувалася талановита молодь, випускники Київського медичного інституту та Київського університету ім. Т. Шевченка. Згодом на базі цього інституту була організована перша медико-генетична консультація.

В Україні проводилися регулярні конференції, з'їзди, основним завданням яких було згуртувати молодих фахівців, підтримати їх починання в різних галузях медичної генетики.

Таким чином, сформувалося ініціативне ядро, яке розробляло перспективний план розвитку медичної генетики в Україні. До нього входили харківський професор-біохімік Іван Паскевич, директор Мукачівського інституту педіатрії, акушерства і гінекології Володимир Андрашко, лікар-психіатр з Дніпропетровська Володимир Полтавець, цитолог з Харківського інституту ендокринології Юрій Верлінський та автор цих рядків.

На жаль, перші троє сьогодні покійні. Ю. Верлінський очолює широко відомий Чикагський інститут репродуктивної генетики з його 18 філіями (в тому числі і в Києві), а Ігор Бариляк — директор Українського наукового центру медичної генетики.

Як сьогодні не вистачає такої дружньої, ініціативної команди, коли питання про подальший розвиток медичної генетики знову в тупіку!

Що ми робили тоді, майже 30 років тому?

По-перше, прекрасно розуміли, що без організуючого центру наукових досліджень не обійтись. Скільки було написано пояснювальних записок у різні інстанції Києва і Москви, скільки було безпосередніх звернень до керівників міністерств, Академії наук, відомств... Але справа практично не розвивалась. Лише нещодавно я дізнався, що ці документи попадали в руки одного і того ж самого чиновника, який їх складав у шухляду та очікував чергового документа...

По-друге, важливим було навчання молоді, залучення її до питань генетики. Ніколи не забуду першу (і поки що єдину) школу молодих генетиків-медиків у Гурзуфі 1975 р., на якій нам і, зокрема, Володимир Полтавцю через рік після захисту кандидатської дисертації довелося читати лекції з медичної генетики. Якими гарячими були дискусії про структуру медико-генетичної служби, її функції, взаємозв'язки з іншими фахівцями. До речі, ця служба була створена лише в 1988 р.

У цих диспутах особливо вирізнявся Володя Полтавець. Його ерудиція, широкий світогляд, деколи іронічне ставлення до реальності наших поглядів, аргументованість його пропозицій, безумовно, вплинули на якість документів, що тоді народжувалися. Він постійно підкреслював необхідність реформи навчання медиків, створення кафедр медичної генетики, експансії генетики в різні розділи медицини. І це він доводив своєю

науковою та викладацькою працею: його докторська дисертація була присвячена генетиці алкоголізму (до речі, ця проблема не втратила своєї актуальності і сьогодні), в курсі кафедри психіатрії, яку він очолював, він впровадив вивчення проблем медичної генетики.

Багато з цих питань знайшли відображення у нашій спільній доповіді на з'їзді генетиків-селекціонерів в м. Одеса.

...Я впевнений, що смерть Володі Полтавця не дала йому можливості знову наблизитися до сучасних проблем генетики, хоча такі розмови у нас були...

Ігор Бариляк

ДО УКРАЇНИ ПРИЙШЛА ПЕРЕБУДОВА

Бурхливі хвилі московських відвертостей, зізнань та надій, нарешті, докотилися до Києва... Це були чудові часи. Кожного дня відбувалося нове Чудо, чудо маленької правди про минуле, чудо невеличкої, обережної відвертості...

Тоді я вперше побачив Володимира Івановича. Банальна конференція з проблем судової психіатрії не обіцяла ніяких революцій. Важлива гостя з Москви — директор інституту ім. Сербського — цілком відповідала моменту: була достатньо демократичною і навіть завела мову про необхідність реформування. Фоном були нудні, сірі доповіді українських колег, які сахалися московських “вільнощів”. Мені було нудно та сумно. Ще один втрачений день. Хотілося піти...

Але раптом я почув щось несподіване. На трибуні стояв високий худорлявий чоловік, який спокійно, ґрунтовно викладав дійсно фрондерські для української психіатрії ідеї. Протягом кількох хвилин неспішної доповіді він виклав усе, чого, як мені здавалося, ніхто з моїх українських колег не знає та не розуміє. Звідки він тут — в Україні — дізнався про це? Не маючи ні книг, ні журналів із західних країн, не маючи можливості зустрічатися із зарубіжними колегами?

“Хто він — цей чоловік?” — запитав я свою сусідку. “Це професор Полтавець із Дніпропетровська. Він — завідувач кафедри у медичному інституті. Я вже давно знайома із ним. Якщо хочете, я дам Вам його телефон. Чи познайомлю вас під час перерви...”

Через кілька днів я зателефонував професору Полтавцю. Запросив його приїхати на тиждень до Києва, зупинитися в моєму помешканні. Я хотів познайомити його, абсолютно неординарного українського спеціаліста, із моїм давнім другом та очікуваним гостем — президентом Королівського коледжу психіатрів Великобританії та президентом Британської медичної асоціації. Полтавець погодився й приїхав. Тиждень спілкування із Джимом та його дружиною здружив Полтавця з ними. Через кілька років Джим та Джулія приймали Полтавця як дорогого гостя у своєму лондонському домі.

Володимир Іванович часто приїздив до Києва. Я намагався запрошувати його на усі можливі події нашого ледь жевріючого професійного життя, до яких він не мав доступу в Дніпропетровську. Знайомив його із своїми зарубіжними друзями та колегами, що відвідували на той час Київ. І завжди, абсолютно завжди Полтавець повинен був турбуватися про те, щоб київська психіатрична номенклатура мінімально бачила чи знала про його відвідини столиці. Він — розумний та високоосвічений професіонал був для них досить небезпечним конкурентом! Все це тривало близько двох років. І чим більше я “взнавав” Володимира Івановича, тим частіше думав, наскільки “малозатребуваним” є його інтелект. Він дійсно вирізнявся у середовищі українських професорів-психіатрів, але не міг претендувати на роль формального лідера. Кадрова політика Міністерства охорони здоров’я будувалася за іншими критеріями.

Одного разу я обідав із англійським професором Ш. та ректором Університету “КМА” В’ячеславом Брюховецьким. Тема нашої зустрічі була надзвичайно далека від психіатрії. Однак тепла та сердечна розмова дала змогу мені просити пана В’ячеслава якимось чином ввести Полтавця до навчального чи наукового життя академії. Чи то як відвідуючого професора, чи то як дослідника. Це був просто емоційний прорив, без якої б то віри в його успішність. Це відбувалося у липні. А в серпні ректор запросив Володимира Івановича стати його заступником — провестом. Зранку 1 вересня ми разом із Брюховецьким зустріли Полтавця на вокзалі, відвезли його до готелю академії і через годину — сяючий (але дещо розгублений) Полтавець увійшов у киево-могилянське життя.

Було важко. Необхідно було швидко ламати рефлексі професора медицини, зникати до бурхливого життя академії, де думали інакше, інакше говорили, де не було звичного рабського духу “системи радянської охорони здоров’я”. Там, в академії, Полтавець організував та очолив новий факультет — Школу соціальної роботи... Там він встиг зробити дуже багато..., але ставлення до нього Міністерства охорони здоров’я все ж таки відзначалося байдужістю. Але я, таємно від Брюховецького, мріяв саме про це — про повернення Володимира Івановича у психіатрію, де було його місце, де він міг би виховувати молодь, навчати, досліджувати... Не судилося. Такі — не потрібні нашій

охороні здоров'я. Занадто розумний, занадто освічений, надто професійний Полтавець був небезпечний.

Були плани. Спільні наші плани щодо організації спеціальних тренінгів для молодих психіатрів-дослідників. Було багато перекладених та відредагованих Полтавцем книг та статей. Були схвальні відгуки зарубіжних колег щодо його інтелектуальної продукції. Було багато чого...

Потім — сталася трагедія...

Семен Глузман

ПАМ'ЯТІ ВЧИТЕЛЯ

Минуло занадто мало часу відтоді, як не стало В. І. Полтавця, щоб можна було спокійно згадувати його та писати про нього. Ця втрата для української психіатрії з кожним днем відчувається все більш безповоротною; усвідомлення, що про такого видатного дослідника, клініциста та педагога треба писати у минулому часі, загострюють біль та сум.

Як на мене, професійну діяльність Володимира Івановича умовно можна розділити на два періоди: “психіатричний” — Дніпропетровський (1964—93 рр.) та Київський (1993—99 рр.). Спогадами саме про Дніпропетровський період я хочу поділитися.

“Психіатричний” період життя лікаря-дослідника був тісно пов’язаний із м. Дніпропетровськ, де у 1966 р. він закінчив медичний інститут (ДМІ), а 1970 — клінічну ординатуру на кафедрі психіатрії. Після цього протягом 4 років працював лікарем-психіатром у Дніпропетровській обласній психіатричній лікарні (Ігреньській), а з 1971 до 1993 р. — у Дніпропетровському медичному інституті (сьогодні — Дніпропетровська державна медична академія). Протягом цього періоду він пройшов усі сходинки академічної кар’єри: з 1972 до 1982 працював асистентом кафедри психіатрії ДМІ, з 1982 до 1985 — доцентом цієї кафедри, а з листопада 1985 р. — очолював кафедру психіатрії факультету вдосконалення лікарів ДМІ та був її постійним керівником аж до переїзду до Києва у серпні 1993 р. Професор В. І. Полтавець користувався великим авторитетом та повагою серед керівників та співробітників Дніпропетровської медичної академії. Він був у складі Вченої ради інституту та факультету, науковим консультантом СНТ (Студентського наукового товариства), очолював комісії при обласному правлінні товариства “Знання”.

Творчі інтереси Володимира Івановича були надзвичайно багатогранні. Його кандидатська дисертація була присвячена темі “Клинико-генеалогическое исследование семейной шизофрении” (Дніпропетровськ, 1974), тема докторської — “Наследственные

и средовые факторы в возникновении алкоголизма” (Москва, 1987). Він співавтор трьох монографій: “Клінічна психіатрія” (1974), “Реабілітація больных рекуррентной шизофренией та маниакально-депрессивным психозом” (1980), “Агрессивное поведение при расстройствах личности (диагностика, клиника, коррекция)” (1998). Також написав понад 100 наукових статей.

Вперше я познайомилася із Володимиром Івановичем 1974 р., коли навчалася у Дніпропетровському медичному інституті. Прочитавши студентам лише одну лекцію, він запам’ятався нам надовго, оскільки відзначався ерудованістю, вільним мисленням, несподіваними порівняннями, нестандартними підходами до проблеми. Студенти (у прямому значенні цього слова) були закохані у нього: багато із них відвідували науковий студентський гурток, який він очолював, а надалі — присвячували себе психіатрії.

З 1987 по 1993 роки я працювала із Володимиром Івановичем на кафедрі психіатрії факультету вдосконалення лікарів, тому мої спогади пов’язані саме із цим етапом його життя.

Колектив кафедри, яку очолював професор В. І. Полтавець, з перших днів свого існування займався надзвичайно актуальною темою, присвяченою клініці, діагностиці, профілактиці та реабілітації пацієнтів із наркогенною патологією. Під його керівництвом було створено модель реабілітації пацієнтів із залежністю від психоактивних речовин. Цю роботу було відзначено премією Міжнародної асоціації по боротьбі із наркоманією та наркобізнесом “Мінолі”. Результати моделі реабілітації викладено у 4 кандидатських дисертаціях, презентовано на міжнародних з’їздах та конференціях, узагальнено у методичних посібниках та статтях.

Пріоритетним напрямом при лікуванні пацієнтів, за переконанням Володимира Івановича, повинна бути робота із особистістю. Тому не дивно, що саме він був біля витоків створення психотерапевтичної школи у Дніпропетровську, яка успішно розвивалася й після переїзду його до Києва.

Кафедра для Володимира Івановича була другою домівкою. Його робочий день не закінчувався за розкладом: він працював вечорами та у вихідні. Його кафедра була однією із перших в інституті, де було запроваджено використання комп’ютерів,

а також почато застосовування комп'ютерних технологій у діагностуванні та педагогічному процесі. Також він ініціював створення бібліотеки, основою якої стали сотні книг та журналів з психіатрії, наркології, генетики із його власної домашньої бібліотеки та з фонду бібліотеки Асоціації психіатрів України.

Варто наголосити й на тому, що Володимир Іванович був чудовим лікарем. У нього було багато пацієнтів, які вірили йому і впродовж багатьох років підтримували з ним не лише терапевтичні, але й людські стосунки. Як клініцист він був прихильником "презумпції нешизофренічності". Дуже прискіпливо проводив обстеження пацієнта не лише за допомогою клінічних, але й усіх можливих параклінічних методів, і лише після цього ставив діагноз. У терапії, особливо стосовно наркогенних захворювань, Володимир Іванович виняткового значення надавав особистісно-орієнтованим психотерапевтичним методам лікування. Задля того, щоб навчити психологів та психіатрів Ігреської лікарні цим методам, він запрошував провідних фахівців з групової терапії та організовував на кафедрі психотерапевтичні сесії. Все це відбувалося наприкінці 80-х — початку 90-х рр., коли в Україні лише розпочинали говорити про такий різновид терапії.

Володимир Іванович був прекрасним талановитим педагогом. Я неодноразово мала нагоду слухати його лекції, які читалися лікарям-курсантам. Лекції з однієї теми, що проводилися під час різних циклів, ніколи не повторювалися як кліше. Кожна із них була своєрідною, індивідуальною, у кожную вносилися якась нова думка, асоціація, розмірковування. Вони наснажували слухачів до дискутування, пробуджували думки. Окремі з них були більше схожими на філософсько-психологічні есе. Під час лекцій з психіатрії можна було почути й про П. Флоренського, і про М. Чюрленіса, і про К. Метерлінка. Поряд із цим він говорив і про найновіші та найсучасніші напрями й тенденції світової психіатрії та наркології.

В. І. Полтавець був одним із перших психіатрів Дніпропетровська, якого почали запрошувати на всесвітні форуми. Географія його поїздок дуже велика. Він виступав із доповідями та лекціями в університетах США, Канади, Португалії, Великобританії. Його знали та цінували у вітчизняних психіатричних колах. Він був членом низки організацій: Наукової ради з наркології при АМН СРСР, Всесоюзної проблемної комісії

“Клініка та лікування алкоголізму”, президії правління Української спілки невропатологів, психіатрів та наркологів, правління Міжреспубліканської федерації психіатрів та наркологів.

Особливе місце протягом останніх років його роботи на кафедрі займала діяльність у Асоціації психіатрів України. У Дніпропетровську він створив регіональне відділення Асоціації, організував зустріч видатних психіатрів і правозахисників України та зарубіжних країн із фахівцями у сфері охорони психічного здоров'я, був ініціатором процесу реформування наркологічної та психіатричної служби Дніпропетровської області. Володимир Іванович був у складі редакційної колегії журналу “Вісник Асоціації психіатрів України”, брав участь у багатьох проектах “Женевської ініціативи у психіатрії”.

Професор В. І. Полтавець був не лише талановитим вченим, лікарем та вчителем, але й мудрою, доброю та порядною людиною. Своїх співробітників він бачив насамперед як колег та однодумців, цінував у них Особистість. Він мріяв про те, щоб кафедра мала багатьох докторів наук — фахівців світового рівня, і докладав чимало зусиль для того, щоб його співробітники могли реалізувати свій особистісний потенціал. Впродовж 8 років, коли Володимир Іванович очолював кафедру психіатрії факультету вдосконалення лікарів Дніпропетровської медичної академії, він заклав рівень та визначив стиль її розвитку. Він виховав плеяду учнів, які продовжують розпочату ним справу.

Говорять, що значимість людини визначається розмірами тієї пустки, яка утворилася тоді, як пішла ця людина. Пустка, яка виникла після смерті В. І. Полтавця — велика та безмежна....

Людмила Юр'єва

ШКОЛА, ЩО НОСИТЬ ІМ'Я ВОЛОДИМИРА ПОЛТАВЦЯ

ЗАМІСТЬ ВСТУПУ

Різні люди знали В. І. Полтавця в різних іпостасях: лікаря-психіатра, постійного учасника телешоу “Табу”, голову Вченої ради НаУКМА, просто дотепної, іронічної та уважної до інших людини...

Але Школа соціальної роботи (ШСР), де завжди панувала доброзичлива й творча атмосфера, — це, як-то кажуть, “улюблене дитя”, те, в чому своєрідно відбилася особистість творця. А, може, це моє сприйняття, власне уявлення про ситуацію. Бо для мене Школа розпочалася саме з професора Полтавця. У червні 1995 р., коли лишень було оголошено про відкриття першого набору на магістерську програму з соціальної роботи та соціальної політики, я прийшла до Школи й довго спілкувалася з Володимиром Івановичем (частина цієї розмови побачила світ у вигляді газетного інтерв'ю “У соціальній роботі гроші не є вирішальним елементом”). Чомусь я повірила йому, його впевненості в тому, що соціальна робота має майбутнє в нашій державі, що знання, які даватиме нова Школа, не залишаться “мертвим” вантажем на книжковій полиці.

Два роки навчання промайнули швидко. Два дивовижні — складні, неповторні, експериментальні — роки. Ніхто не знав, як краще вчити майбутніх соціальних працівників, мало хто розумів, як можна використовувати британський досвід соціальної роботи в українських реаліях і де в соціальній роботі культуральні, а де — кроскультуральні чинники, важко було уявити, як і де працюватимуть випускники Школи. Однак, здавалося, що Володимир Іванович раз у раз вселяв надію та віру в перспективи соціальної роботи, розвіював сумніви, умовляв та критикував скептиків. Хоча, звісно, сумніви були і в нього, про це я дізналася, коли стала викладачем кафедри. Просто він мав хист говорити переконливо.

Напевне, зараз проблематично відтворити становлення ШСР як лінійний процес. Об'єктивна історія — в сухих рядках офіційних документів, наприклад, матеріалів акредитації чи

академічних конференцій, — не збігатиметься з суб'єктивними спогадами учасників цього процесу. Бо із довідок, сповнених цифр і фактів, неможливо зробити висновок про те, яку роль відіграв Володимир Іванович у наснаженні колективу, студентів, однодумців.

Те, що викладено нижче, не претендує на вичерпність. Це комбінація із особистих спогадів і формальних матеріалів про Школу.

“ПЕРЕДІСТОРІЯ” ШКОЛИ

Свою “історію” ШСР НаУКМА відлічує від вересня 1994 р., коли Вчена рада університету ухвалила рішення про створення нового структурного підрозділу. Інколи її розпочинають з моменту появи в школі перших студентів — вересня 1995 року, що теж логічно, адже що це за навчальний заклад без тих, хто вчиться.

Здається коректнішим розпочати цю історію з 1993р. Тоді в Україні не було навчальних закладів, які б готували широко обізнаних соціальних працівників найвищого рівня (бакалаврів, магістрів, докторів). Отже, в НаУКМА почали підготовку до впровадження в Україні сучасної вищої освіти в галузі соціальної роботи. Керівники Академії, зокрема тодішній ректор Сергій Іванюк, брали участь у міжнародних семінарах і зустрічах соціальних працівників і викладачів соціальної роботи.

Одночасно ідея розвитку соціальної роботи як професії була привнесена завдяки програмі “Трансформація гуманітарної освіти” Міжнародного фонду “Відродження”. У ній брав участь і британський вчений Теодор Шанін, один із фундаторів навчання соціальної роботи в Росії. Він запропонував перекладати з англійської мови фахову літературу. Тоді ще ніхто не розумів цього словосполучення “соціальна робота”... Проте робота тривала. Серед учасників згаданої програми був і Семен Глузман, відомий правозахисник, виконавчий секретар Асоціації психіатрів України. Саме ця людина була своєрідним осердя “передісторії” зі створення Школи, бо саме він знав і Володимира Полтавця, і Теодора Шаніна, і його дружину — британського професора, фахівця з соціальної роботи в системі психічного здоров'я Шуламیت Рамон, і В'ячеслава Брюховецького,

президента Академії, і багатьох тих, хто згодом став викладачами новоствореної Школи...

Отже, поява 1993 р. в КМА Володимира Івановича — не випадковість. Його, дніпропетровського професора, знали не тільки у Києві, а й за межами України. Семен Глузман вважав, що відроджувана Академія лише виграє від того, що прогресивно мислячий лікар поповнить лави тих, хто навчатиме еліту нації. Володимир Іванович любляв наголошувати, що він — не соціальний працівник, і, власне, своє місце в Академії спочатку бачить дещо по-іншому, ніж створення ШСР. Та оскільки на той момент уже проводилася певна робота щодо організації навчання соціальній роботі, то виглядає досить логічним залучення лікаря-психіатра до становлення нового фаху, пов'язаного, зокрема, з реформуванням сфери охорони здоров'я: психіатрії, наркології та медицини загального профілю. (Як би там не було, але на момент, коли до Школи прийшли перші студенти, Володимир Іванович доволі аргументовано доводив, що Україні без соціальних працівників не обійтися, що соціальні працівники мають знати те-то й вчитися тому-то...)

На першому етапі разом із Лондонською школою економіки та університетом міста Опорто (Португалія) в Академії реалізовувався так званий попередній проект. А згодом було отримано грант на здійснення в 1995—97 рр. україно-британо-португальського проекту TEMPUS “Соціальна робота в Україні”, який є складовою частиною програми Європейського співтовариства TACIS. Директором проекту стала професор *Шуламїт Рамон* з Факультету охорони здоров'я та соціальної роботи університету “Англія” в м. Кембридж. Співдиректори проекту: керівник ШСР професор *Володимир Полтавець* з української сторони, та з португальської — доктор *Фернанда Родрігес* зі ШСР університету м. Опорто.

За допомогою викладачів Лондонської школи економіки і під керівництвом професора Шуламїт Рамон проведено двотижневий міжнародний робочий семінар з основ соціальної роботи; п'ятеро киян (Раїса Кравченко, Ольга Лисенко, Ольга Васильченко, Олександр Беца, Тетяна Кожуріна) стажувалися в Лондоні та Опорто протягом трьох місяців з тим, щоб згодом викладати в новоствореній Школі; двоє людей (Дмитро Гуськов та Микола Панасюк) були відібрані для підготовки докторської роботи

в Лондонській школі економіки. Познайомився з досвідом соціальної роботи у Великій Британії і Володимир Іванович. Крім того, було отримано понад 300 назв англomовної літератури з соціальної роботи. Зусиллями університету устатковано кабінет психологічного консультування та тренінгу, підготовлено приміщення для працівників Школи.

У вересні 1994р. Вчена рада НаУКМА ухвалила рішення про створення ШСР НаУКМА, а в травні 1995 р. їй було надано статус департаменту. Саме від вересня 1994 р. Володимир Іванович завжди відраховував час існування Школи.

ПОЧАТОК

В архівах Школи можна знайти відеофільм, довгенький за тривалістю й не зовсім цікавий для сучасного глядача. Проте той, хто подивиться його, послухає монологи й діалоги, побачить викладачів, перших студентів, клієнтів, матиме більшу уяву про те, в якому контексті почалося активне функціонування Школи. Прем'єра цього фільму — “Перші кроки школи соціальної роботи в Україні” відбулася 4 грудня 1996 р., на яку завітали голова європейської делегації в Україні Луїс Морено та посол Великобританії в Україні Рой Рівз, і яка знаменувала собою завершення наступного етапу в діяльності Школи.

Отже, 1995—96 навчального року до Школи прийшли студенти. Перші відчайдухи, котрі не мали уявлення про соціальну роботу і котрих члени комісії, що проводили співбесіду, запитували: “Що Ви розумієте під соціальною роботою? Чим би Ви хотіли займатися як соціальний працівник?”. І не менш кумедні речі: “Коли Ви востаннє плакали? Що Ви робите, коли у Вас стресовий стан?”. У комісії сиділи фахівці — психологи, психіатри, соціальні працівники; вони звертали більше уваги на особистісні якості, робили своєрідну візуальну діагностику, здавалось, ніби їх зовсім не хвилюють наявні знання вступників. Це було таким контрастом зі вступом до інших навчальних закладів, де передовсім вимагалися точні відповіді на фактичні запитання, за якими губилася особистість абітурієнта.

Відкриття першого в Школі академічного року — 4 вересня 1995 р. — вразило й запам'яталося надовго: багато поважних гостей, добре накритий стіл, велеречиві виступи (як виявилось згодом, Володимир Іванович полюбляв влаштовувати застілля,

перехилити чарку й виголошувати тости, а також застільні пісні, надивовиж сумні...). На дверях біля кафедри бовваніла листівка — портрет Володимир Івановича у ковбойській шляпі з підписом: “Wanted. Award — \$200” (Розшукується VIP — тобто англійська аббревіатура від *Володимир Іванович Полтавець*, що також означає “дуже поважна персона”. Винагорода — 200 доларів). Це був витвір студентів-бакалаврів, у яких у зв’язку з відкриттям Школи Володимир Іванович припинив викладати курс “Прикладна персонологія”, надзвичайно популярний в університеті.

А далі почалися будні, що зовсім не перетворилися на буденщину. Перших два тижні лекції для студентів магістеріуму читали переважно викладачі з Великобританії та Португалії. Студентам було й цікаво, й складно, адже до них прийшли фахівці, які добре знали теорію та практику соціальної роботи в своїй країні, але не розуміли українських реалій, не знали правових норм України. Володимир Івановичу досить часто доводилося виконувати роль посередника (медіатора) між закордонними викладачами, які дотримувалися сучасних методів викладання, та студентами — дорослими людьми з різним професійним досвідом у різних галузях, усталеним світоглядом та звичками до дидактичного навчання.

Складність завдань, що вирішувалися Школою на цьому етапі, зумовлювалась ще й тим, що соціальна робота, будучи визнаною в усьому світі спеціальністю, для України є новим фахом і новою навчальною дисципліною. Прагнучи стверджувати основні цінності, форми та методи соціальної роботи, ми намагалися спиратися на традиції Академії. У зв’язку з цим важливо було організувати навчальний процес, поєднуючи передові досягнення найрозвиненіших країн світу та кращі риси вітчизняного досвіду.

Володимир Іванович намагався зважати на різні обставини, що впливали на Школу, її студентів та викладачів, не відштовхувати тих, хто не сприймав одразу нових ідей. Своєю іронічністю та мудрістю часто підштовхував співрозмовника до прийняття рішення, що здавалося давним-давно зачаєним на глибині душі або просто таким, на яке нелегко було піти.

Він любляв жартувати, мовляв, дипломи перших випускників — золоті. Якщо перерахувати ті кошти, що були

витрачені на підготовку перших фахівців. Звичайно, що частина тих витрат була стратегічною, довготерміною, бо купувалася найсучасніша оргтехніка (а Володимир Іванович сам дуже любив працювати на комп'ютері), купувалися й перекладалися книжки, запрошувалися іноземні викладачі, проводилися науково-практичні конференції, навчалися українські викладачі, створювалися авторські курси...

Перший рік навчання — суцільний експеримент. Пошук місць практики, налагодження зв'язків з українськими соціальними службами, утвердження поза межами Академії ідеї навчання соціальної роботи. Як керівник Школи Володимир Іванович надзвичайно переймався організацією практики, тим, щоб студенти працювали з клієнтами, щоб на це відводилася значна кількість часу в навчальній програмі й це не перетворилося в формалізм, як часто траплялося в “традиційних” університетах. Він сам розпитував студентів, як їм працюється, що вони відчують, у чому полягають проблеми, втручався й корегував ситуацію.

Цікаво проводив свої заняття, будучи водночас вимогливим і присіпчивим, роблячи уїдливі зауваження та закриваючи двері на ключ, аби студенти не спізнювалися...

Перші випускники завжди уявляли Володимира Івановича як людину з німбом над головою, величали “батьком Школи”. Хоча, як це трапляється, далеко не все сприймалося однозначно. З ним сперечалися, з ним не погоджувалися, але до нього приходили порадитися, його любили й поважали (навіть ті, хто не надто захоплювався ним, плакали на жалобній церемонії).

ДРУГИЙ ЕТАП

Об'єктивно стартував після завершення першого TACiS-ТЕМПУС проекту, який оцінювався представниками Європейської комісії як успішний. Адже створена в рамках проекту Школа зуміла стати самостійною, звичайно як структурний підрозділ Академії.

Той початок не можна назвати аж надто легким, оскільки українським викладачам довелося перебрати на себе кілька курсів, що читалися закордонними колегами, на кафедру прийшли свіжі люди, склалися нові стосунки. Студенти більше

не отримували підтримки від програми Європейського Союзу. Утім, всупереч усім пророкуванням, мовляв, “без TACiSy їм не вижити”, Школа стверджувалася. Нижче стисло представлена та діяльність, що відбувалася в Школі впродовж 1997–99 рр.

Володимир Івановичу вдалося “пробити” ще декілька міжнародних проєктів, зокрема, щодо організації очно-заочних *модульних навчальних курсів* для навчання соціальної роботи:

“Практика соціальної роботи”;

“Інновації та супервізія у соціальній сфері”;

“Навчання консультантів та супервізорів соціальних проєктів”;

“Методика викладання соціальної роботи та соціальної політики”;

“Технологія досліджень у соціальній роботі та соціальній політиці”.

У вересні 1998р. в Академії розпочали навчання студенти-бакалаври, що обрали фахом соціальну роботу. Програма підготовки бакалаврів, як і магістрів, спиралася на вивчення теоретичних і практичних пластів різних наук: соціології, психології, філософії, загальних теорій та методів соціальної роботи, спеціалізованих методик роботи з різними групами клієнтів, методів дослідження у соціальній роботі, права, соціальної політики. Звичайно, на магістратурі до програми включені й спецкурси, науково-практичні семінари. Але допоки на магістерську програму не прийшли випускники бакалаврату з соціальної роботи, майбутні магістри теж вивчають “ази” соціальної роботи.

1998р. відкрито *аспірантуру* за спеціальністю “Соціальна структура, соціальні інститути та соціальні відносини”. Володимир Іванович хотів, щоб згодом виникла й аспірантура з “Соціальної роботи”, бо вважав, що соціальна робота має специфічні методи дослідження й наукові підходи. Його зацікавили якісні методи дослідження, й він запросив іноземних колег провести спеціальний тренінг для студентів та викладачів.

Було розроблено освітньо-професійну *програму* підготовки магістрів за спеціальністю “Соціальна робота”, здійснено підготовку та видання *методичних матеріалів до семи спецкурсів* із соціальної роботи.

При Школі створено *інформаційно-сервісний центр*, який видає бюлетень “*Соціальна сфера*”, здійснює пошук інформації, корисної для фахівців соціальної роботи — про можливості стажування, навчання, отримання грантів.

Школа підтримувала *контакти* з науковими та освітніми центрами України та світу. Багаторічними партнерами Школи є: Політехнічний університет “Англія” (Кембридж); організація “Гамлет Траст” (Лондон); університет м. Любляна; Вища школа соціальної роботи та соціальної педагогіки ім. Аліси Соломон (Берлін).

Для викладання запрошувалися фахівці з Великобританії, Португалії, США, Канади, Німеччини, Нідерландів, Польщі, Словенії. Вони високо оцінювали рівень Школи, захоплювалися тим, як їх зустрічав Володимир Іванович, яку повагу він демонстрував до них. Повагу, що зовсім не межувала з втратою почуття гідності перед іноземцями, почасти характерною для українців.

Викладачі та кращі студенти проходили стажування за кордоном: у Великій Британії, Португалії, Німеччині. І Володимир Іванович всіляко заохочував знайомство з практикою надання соціальних послуг людям, котрі мають проблеми психічного здоров’я та інтелектуальну недостатність, проблемним дітям, людям похилого віку та інвалідам, особам, залежним від хімічних речовин, а також досвідом викладання соціальної роботи в закордонних вузах. Із власного досвіду навчальних візитів до Великобританії, Нідерландів та Словенії можу сказати, що без особистого спостереження за діяльністю професійних соціальних працівників, за функціонуванням контрактної системи взаємовідносин між державними й недержавними соціальними службами, без вивчення політики деінституціалізації навряд чи була б можливою й моя подальша робота як експерта програми Європейського Союзу TACIS і як викладача спецкурсу “Проблеми трансформації соціальної сфери”. Володимир Іванович підкреслював, що необхідно вдумливо, творчо підходити до застосування в Україні зарубіжного досвіду соціальної роботи, щоб не повторювати чужих помилок, при цьому важливо враховувати і опиратися на вітчизняний досвід, власні сили, менталітет, регіональні особливості.

У Школі часто проводилися конференції — і міжнародні, і практичні, і студентські, а також тренінги та семінари.

За участю викладачів та студентів Школи здійснено переклади та наукове редагування *закордонних видань* із соціальної роботи, які нині використовуються в навчальних закладах та соціальних службах.

Школою реалізовано *різнопланові проекти*: створення відеофільму, веб-сторінки про соціальну роботу, підтримка групи самодопомоги людей із проблемами психічного здоров'я, інформаційні тренінги для людей, які живуть із діагнозом ВІЛ/СНІД.

Володимир Іванович завжди пишався тим, що в Школі немає безробітних *випускників*. Він любив, коли вони приходили, намагався влаштувати зустрічі, наприклад, випускників та студентів бакалаврату. Варто додати, що магістри – випускники 1997 – 2000 рр. працюють викладачами в ШСР та інших вузах, залучені до менеджменту, консультування, експертної та дослідницької роботи, реалізацій міжнародних проектів у таких організаціях: Школа соціальної роботи НаУКМА (Алла Бойко, Оксана Брижовата, Лілія Дума, Олена Савчук, Оксана Бойко, Наталя Бондаренко, Оксана Винничук), Державний комітет у справах релігій (Вікторія Король); Програма партнерства альянсу “Каунтерпарт” (Ганна Ходас); Міжнародний фонд “Відродження” (Олена Кучерук); Управління верховного комісаріату ООН у справах біженців (Наталя Прокопчук); Асоціація психіатрів України (Людмила Скоропада, Надія Валентюк, Людмила Бондарчук); Український інститут соціальних досліджень (Любов Яскал); міська наркологічна клініка “Соціотерапія” (Роман Бойко, Наталя Дмитришина, Уляна Снідевич), фонд “Профілактики хімічних залежностей та СНІДу” (Світлана Бондар, Галина Когут); благодійне товариство для дітей з інтелектуальною недостатністю “Джерела” (Ольга Островська, Надія Майорова); Міжнародний реабілітаційний центр жертв політичних репресій (Марина Ткаченко); соціальна служба “Віфанія” для дітей-сиріт (Тарас Брижоватий, Оксана Брижовата, Лілія Дума); Інститут соціальних та общинних працівників “Джойнт” (Наталя Згурська); Академія праці та соціальних відносин (Лариса Нікуліна) та ін.

Саме вони, випускники ШСР, учні Володимира Івановича, розвивають сучасні підходи в соціальній роботі, сприяють становленню стандартів тієї професійної соціальної роботи,

задля розвитку якої й створювалася Школа, допомагають іншим людям продовжувати жити гідно, незважаючи на обмежені фізичні можливості, душевний злам чи життєву кризу. Серед цікавих ідей, започаткованих, реалізованих, досліджуваних за участі студентів та випускників Школи, — організація груп самодопомоги (Ольга Васильченко та Марина Ткаченко) та “Клубного Дому” для осіб із проблемами психічного здоров’я (Наталя Бондаренко), притулку для біженців (Тетяна Бондарчук), терапевтичної спільноти для осіб, залежних від хімічних речовин (Роман та Алла Бойки), тимчасовий догляд за дітьми із інтелектуальною недостатністю (Світлана Бондар), тренінг асертивності для жінок, котрі зазнали насильства в сім’ї (Олена Савчук)...

Це досить непросто — бути випускником Школи. Особливо в умовах, де не панують ті принципи, на яких ґрунтувалося навчання соціальної роботи, де потрібно щоразу доводити й утверджувати ідеї, які ідуть в розріз з усталеною пострадянською практикою. Це не тільки мій досвід, подібні відчуття мають і інші випускники магістерської програми та модульних курсів. Колись я говорила й професору Полтавцю, й професору Рамон, й своєму викладачу Джо Лукас, що з новими, незвичними знаннями та поглядами важко бути експертом, котрий повинен консультувати співробітників Міністерства праці та соціальної політики України, сприяти реалізації таких підходів, які б “вписувалися” в поточну практику функціонування державних соціальних служб. І Володимир Іванович неодноразово казав мені: “Але хтось мусить просувати новації...”. Без знань, отриманих у Школі, без вражень від поїздок, без спілкування з іноземними колегами я б не змогла стати викладачем ШСР, а також навчати соціальних працівників, керівників програм, директорів державних і недержавних соціальних установ і служб, зокрема, єврейських благодійних служб — хеседів, до чого мене залучав Київський інститут соціальних і обцинних працівників, експертом трьох проектів ТАСіS, що поспіль реалізовувалися в Міністерстві праці та соціальної політики України, і, зрештою, — заступником редактора газети “Соціальна політика”, заснованої Міністерством праці та соціальної політики.

...Інколи сторонні люди називали Школу “театром одного актора”. Справді, Школа асоціювалася з Володимиром

Івановичем, і недарма вона носить зараз його ім'я. Він вмів представляти себе й ту справу, яку робить, ті результати, яких досягнуто. Але правда й те, що довкола Володимира Івановича було чимало енергійних людей, яких він наснажував на роботу. Йому заздрили в Академії, що на кафедрі багато молодих і небайдужих викладачів. Він зробив чимало, аби Школа не припинила існування... Як людина небайдужа до наслідків своєї роботи, до того, що залишається після нього, Володимир Іванович часто розмірковував про майбутнє, про перспективи Школи. Він мріяв про Асоціацію шкіл соціальної роботи, яка б сприяла становленню соціальної роботи як академічної дисципліни, розробленню освітньо-кваліфікаційних вимог та стандартів до підготовки сучасних соціальних працівників.

ЕТАП НИНІШНІЙ

І завтра день буде

Перший маленький “ювілей” Школи відзначався без Володимира Івановича. Він дожив до п'ятої річниці рішення про створення Школи, але не дожив до конференції, на якій передбачалося провести святкову презентацію.

Школу на прохання колективу, з яким погодилося керівництво Академії, очолила Ірена Максимівна Грига, учениця Володимира Івановича, яка разом із ним започатковувала навчання соціальної роботи в Києво-Могилянській академії.

На початку 2000 р., вже без Володимира Івановича, вийшла друком *книжка* за його редакцією “*Соціальна робота в Україні: перші кроки*”. Це перше наукове видання, підготовлене українськими та британськими викладачами Школи, що репрезентує сучасний досвід практики та викладання соціальної роботи в Україні. У підсумках до видання Володимир Іванович написав: “Прочитавши цю книгу, навіть недосвідчений у соціальній роботі читач може уявити собі, якими різноманітними і багатовимірними є проблеми, що їх береться розв'язувати Соціальна Робота. Це означає, що обсяг знань і вмінь, необхідних для спеціаліста соціальної роботи, майже безмежний”. Судіть самі — у книзі представлено: підходи до деінституалізації в Західній і Східній Європі, етичні принципи та цінності соціальної роботи; ролі та функції соціальних працівників; передумови формування соціальної політики; систему соціальних служб;

розвиток недержавних організацій; досвід волонтерської роботи; інформаційне забезпечення діяльності соціальних служб; оцінювання досвіду впровадження магістерської програми з соціальної роботи. При обговоренні на зібраннях творчої групи змісту майбутнього видання Володимир Іванович наполягав, що це має бути не навчальний посібник, а збірка наукових розвідок, оприлюднення результатів досліджень, які робилися студентами та викладачами Школи. Так, це не підручник, проте колишні студенти заздять нинішнім, мовляв, тепер у них є книжка, за якої, нарешті, можна вчитися й яка віддзеркалює ті підходи в соціальній роботі, яких дотримуються в Школі.

Школа робить свою справу — вчить і виховує студентів та слухачів, розвиває фахові підходи. Але Володимира Івановича не вистачає. Не вистачає його мудрості, іронічності, вміння переконувати. Він залишив чимало незавершених справ, чимало задумів, чимало ідей. Їх реалізація — обов'язок тих, хто вважає себе його учнями. Остання теза банально-заяложена, бо повторювалася в людській історії безліч разів. Однак, без учнів не буває Вчителя, без учнів не буває Школи.

Тетяна Семігіна

ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ
ПОЛТАВЕЦЬ:
БІОБІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

ОПУБЛІКОВАНІ ПРАЦІ В. І. ПОЛТАВЦЯ

1966

1.* Некоторые особенности внешнего дыхания у больных шизофренией // Научно-практическая конференция невропатологов и психиатров: Материалы, г. Днепропетровск. — К., 1966. — Згідно автор. списку.

1970

2. Дерматоглифика у больных шизофренией // Доклады научно-практической конференции / М-во здравоохранения УССР. Днепропетр. гос. мед. ин-т. Днепропетр. обл. клин. больница им. И. И. Мечникова. — Ч. 2. — Д., 1970. — С. 112—115.

3. Случай сочетания шизофрении и хронического алкоголизма у пяти родных братьев // Алкоголизм: (Вопросы патогенеза, клиники и лечебно-профилактических мероприятий) / М-во здравоохранения УССР. Укр. респ. о-во невропатологов и психиатров. — К., 1970. — С. 74—76.

1971

4. Дерматоглифика у больных шизофренией и их ближайших родственников // Материалы к расширенному заседанию научного совета по общей и медицинской генетике М-ва здравоохранения УССР: Тез. работ / М-во здравоохранения УССР. — К., 1971. — С. 57.

1972

5. Клинико-генеалогический метод в практике врача-психиатра: Метод, рекомендации для студ. и практикующих врачей / В. И. Полтавец, В. П. Блохина; М-во здравоохранения УССР. Днепропетр. о-во невропатологов и психиатров. Днепропетр. отд. здравоохранения. Днепропетр. гос. мед. ин-т. — Д., 1972. — 20 с.

6. Эффективность некоторых видов активной терапии у близнецов конкордантных по шизофрении // Современные вопросы клинической и теоретической медицины: Тез. докл. науч. конф. / Днепропетр. гос. мед. ин-т. — Д., 1972. — С. 123.

1973

7. Опыт организации медико-генетического изучения психических заболеваний / *В. И. Полтавец, В. П. Блохина* // Материалы 5-го съезда невропатологов и психиатров: [Тез. доп.] / М-во здравоохранения УССР. Науч. о-во невропатологов и психиатров. — К., 1973. — С. 502.

8. Сравнительные экспериментально-психологические исследования личности студента по усвоению курса психиатрии / *В. И. Полтавец, В. П. Блохина, И. В. Праздникова, Г. И. Лисица и др.* // 4-я научно-методическая конференция по оптимизации учебного процесса: Пригласит. билет и программа конф. / Днепропетр. гос. мед. ин-т. — Д., 1973. — Ч. 2. — С. 16 — 17.

1974

9. Клинико-генеалогическое исследование семейной шизофрении: Автореф. дис. ... канд. мед. наук / Днепропетр. гос. мед. ин-т. Каф. психиатрии; Руководители: В. В. Шостакович, В. П. Блохина. — Д., 1974. — 22 с., табл.

10. Клінічна психіатрія: Зб. задач / *В. І. Полтавець, В. П. Блохіна, П. Т. Гурімов, Н. А. Єрčkова*; Під заг. ред. *В. П. Блохіної*. — К.: Вища школа, 1974. — 94 с.

11.* Количественная оценка особенностей мышления абитуриентов медицинского института / *В. И. Полтавец, Н. А. Ерčkова* // 7-я конференция молодых ученых Днепропетр. гос. мед. ин-та. — Д., 1974. — Згідно автор. списку.

12. Экспериментально-психологическое исследование личности студента (сообщение 2-е) / *В. И. Полтавец, В. П. Блохина, И. В. Праздникова, Г. И. Лисица и др.* // 5-я научно-методическая конференция по оптимизации учебного процесса: Пригласит. билет и программа конф./ Днепропетр. гос. мед. ин-т. — Д., 1974. — С. 11 — 12.

13. Эффективность лечения шизофрении в зависимости от форм и типов течения/ *В. И. Полтавец, В. П. Блохина, И. В. Праздникова, Г. И. Лисица и др.* // 34-я итоговая научная конференция: Пригласит. билет и программа конф. / Днепропетр. гос. мед. ин-т. — Д., 1974. — С. 4.

1975

14.* Динамическое изучение периодической шизофрении и МДП в клинико-психологическом и генетическом аспектах / *В. И. Полтавец, В. П. Блохина и др.* // Труды 6-го Всесоюзного съезда невропатологов и психиатров. — М., 1975. — Згідно автор. списку.

1976

15. Задачи и проблемы генетико-эпидемиологического исследования психических заболеваний // III съезд генетиков и селекционеров Украинской ССР/ АН УССР. Укр. о-во генетиков и селекционеров им. Н. И. Вавилова. — Ч. 1. — К., 1976. — С. 188.

16.* Исследование активности студентов в процессе практического занятия / *В. И. Полтавец, В. П. Блохина* // 6-я научно-методическая конф. Днепропетр. гос. мед. ин-та. — Д., 1976. — Згідно автор. списку.

17. Итоги и перспективы развития медицинской генетики на Украине / *В. И. Полтавец, И. Р. Бариляк, И. Ф. Паскевич* // III съезд генетиков и селекционеров Украинской ССР/ АН УССР. Укр. о-во генетиков и селекционеров им. Н. И. Вавилова. — Ч. 1. — К., 1976. — С. 184.

18.* Об эпидемиологической генетике // 3-й Всесоюзный съезд генетиков и селекционеров. — Ленинград, 1976. — Згідно автор. списку.

19.* Популяционно-генетическое исследование недифференцированных олигофрений / *В. И. Полтавец, Н. А. Ерчкова, Н. Г. Карпенко* // 1-я Респ. конф. молодых ... ученых Украины. — К., 1976. — Згідно автор. списку.

1978

20. Клинико-эпидемиологические исследования периодической шизофрении и маниакально-депрессивного психоза: (первое сообщение) / *В. И. Полтавец, В. П. Блохина, И. В. Праздников, Н. А. Ерчкова и др.* // Вопросы клинической и теоретической медицины: Тез. докл. XXXIV итог. науч. конф./ М-во здравоохранения УССР. Днепропетр. гос. мед. ин-т. — Д., 1978. — С. 92—93.

21. Клинический полиморфизм и генетическая гетерогенность шизофрении на модели семей с выраженной наследственной отягощенностью // XIV Международный генетический конгресс = International Congress of Genetics: Секц. заседания: Тез. докл. / XIV Междунар. генет. конгр., г. Москва, 21—30 авг. 1978 г. — Ч. 2. Секция 29. Клини. генетика. — М., 1978. — С. 359.

22. Некоторые итоги генеалогических исследований у больных шизофренией и МПД / *В. И. Полтавец, В. П. Блохина, И. В. Праздников, Г. И. Лисица и др.* // VI съезд невропатологов и психиатров Украинской ССР: Тез. докл./М-во здравоохранения УССР. Науч. о-во невропатологов и психиатров. — Х., 1978. — С. 363.

1979

23.* Алкоголизм — причина правонарушений среди молодежи // Алкоголизм и преступления. — Д., 1979. — Згідно автор. списку.

1980

24. Реабилитация больных рекуррентной шизофренией и маниакально-депрессивным психозом / *В. И. Полтавец, В. П. Блохина, Г. И. Лисица, И. В. Праздникова и др.*; Под. ред. *В. П. Блохиной*. — К.: Здоровье, 1980. — 40 с. — Библиогр.: с. 36—38. — (Б-ка практ. врача).

25.* Элементы активного обучения и активизации познавательной деятельности студентов / *В. И. Полтавец, В. П. Блохина* // Материалы 8-й научно-методической конференции. — Д., 1980. — Згідно автор. списку.

1982

26. Генетический анализ клинических проявлений алкоголизма методом полусибсов // *Вестн. АМН СССР*. — 1982. — № 1. — С. 46—50. — Библиогр. 17 назв. — Рез. англ.

27. Наследственно-средовые отношения в формировании защитных реакций на алкоголизацию / *В. И. Полтавец, М. К. Белинская* // 4-й съезд Всесоюзного общества селекционеров и генетиков им. Н. И. Вавилова: [Тез. доп.] / АН СССР. Всесоюз. о-во селекционеров и генетиков им. Н. И. Вавилова. — Ч. 4. — Кишинев, 1982. — С. 106—107.

28. Об одной из форм работы по усовершенствованию уровня лекций / *В. И. Полтавец, В. П. Блохина, Г. И. Лисица, Н. И. Киселев* // Тезисы докладов институтской девятой научно-методической конференции по оптимизации учебного процесса [г. Днепропетровск], февраль 1982 г. / Днепропетр. гос. мед. ин-т. — Д., 1982. — С. 33—34.

1983

29. Анализ причин внутрисемейного сходства по признакам, связанным с употреблением алкоголя / *В. И. Полтавец, М. К. Белинская* // 1-й Всесоюзный съезд медицинских генетиков, г. Киев, 16—18 апр. 1983 г.: Тез. докл. / М-во здравоохранения СССР. Всесоюз. о-во мед. генетиков. — М., 1983. — С. 39.

30. Клинико-генетическое исследование алкоголизма: достижения и перспективы // *Гам само*. — С. 264—265.

1984

31. Генетические подходы к изучению патогенеза алкоголизма // *Биологические основы алкоголизма: Сб. науч. тр.* / Под. ред. *Г. В. Морозова*; М-во здравоохранения СССР. Всесоюз. НИИ общ. и судеб. психиатрии им. В. П. Сербского. — М., 1984. — С. 158—168.

32. Клинико-генетический анализ алкоголизма // *Биологические и медицинские аспекты алкоголизма: (Материалы международного симпозиума)* / Под. ред. *Г. В. Морозова*; М-во здравоохранения СССР.

Всесоюз. НИИ общ. и судебн. психиатрии им. В. П. Сербского. — М., 1984. — С. 117—123. — Рез. англ.

33. Олигофрения / *В. И. Полтавец, В. П. Блохина, Г. И. Лисица, Д. Ф. Кетков и др.*; Днепропетр. гос. мед. ин-т. — Д., 1984. — 145 с. — Рук. деп. в ВНИИМИ МЗ СССР № 9036 — 85.

1985

34. Анкетные методики для скрининга алкоголизма: (методические рекомендации) / Сост. *В. И. Полтавец*; Днепропетр. гос. мед. ин-т. — К., 1985. — 26 с. — Утверждены бюро президиума учен. мед. совета. М-во здравоохранения УССР.

35.* Личностные особенности женщин с токсикозом второй половины беременности / *В. И. Полтавец, К. В. Воронин* и др. // *Материалы научно-практической конференции / Днепропетр. гос. мед. ин-т. — Д., 1985. — Згідно автор. списку.*

36. Роль толерантности к этанолу в реализации наследственного предрасположения к алкоголизму // *Цитология и генетика. — 1985. — № 3. — С. 187—193. — Библиогр. 11 назв. — Рез. англ.*

37. Современные проблемы клинико-генетического исследования алкоголизма // *Тезисы докладов сессии Отделения клинической медицины АМН СССР “Клиническая генетика”, г. Москва, 11—12 июня 1985 г./ АМН СССР. — М., 1985. — С. 17—18.*

1986

38. Роль генотип-средового взаимодействия и генотип-средовой корреляции в формировании фенотипической дисперсии количественных признаков // *V съезд генетиков и селекционеров Украины, г. Умань, июнь 1986 г.: Тез. докл. — Ч. 1. — К., с. 104.*

39. Количественный подход к изучению клинических проявлений алкоголизма: Монография / Днепропетр. гос. мед. ин-т. — Д., 1985. — 186 с. — Библиогр.: с. 185—186. — Рук. деп. в ВНИИМИ МЗ СССР. — № Д10 444 — 85.

1987

40. Актуальные направления поиска предикторов алкоголизма / *В. И. Полтавец, В. А. Лагутин* // *Мед. реф. журн. — 1987. — № 7. — [Раздел] XIV. — С. 1—10.*

41. Использование психологического консультирования с целью профессиональной ориентации психотерапевтов / *В. И. Полтавец, Н. А. Ерчкова* // *3-я областная научно-практическая конференция по региональной комплексно-целевой программе “Здоровье”: (Тез. докл.,*

апр. 1987 г.) / Днепропетр. гос. мед. ин-т, Днепропетр. обл. отдел здравоохранения. — Д., 1987. — С. 233—234.

42. Компонентный генетический анализ подверженности алкоголизму // Алкоголизм и наследственность: (Материалы международного симпозиума, г. Ленинград [18—19 июня] 1986 г.) / Всесоюз. НИИ общ. и судеб. психиатрии им. В. П. Сербского, Ленинград. НИИ психоневролог. ин-т им. В. М. Бехтерева. — М., 1987. — С. 123—126. — Библиогр.: 2 назв. — Рез. англ.

43. Методические особенности проведения антинаркоманийной пропаганды: Рекомендации врачам / *В. И. Полтавец, В. П. Воецкая, М. К. Белинская*; М-во здравоохранения УССР. Днепропетр. гос. мед. ин-т, Респ. дом санитар. просвещения. — К., 1987. — 15 с.

44. Наследственные и средовые факторы в возникновении алкоголизма: Автореф. дис. ... докт. мед. наук / М-во здравоохранения СССР. Всесоюз. НИИ общей и судебной психиатрии им. В. П. Сербского. — М., 1987. — 34 с.

45. О возможной роли эндогенного этанола в качестве предиктора алкоголизма: Обзор литературы / *В. И. Полтавец, С. В. Рокитов* // Журн. невропатологии и психиатрии им. С. Корсакова. — 1987. — Т. 87, вып. 3. — С. 448—451. — Библиогр.: 45 назв.

46. Психофизиологическая характеристика беременных с риском развития гестоза / *В. И. Полтавец, К. В. Воронин, К. Б. Акимова* // Казан. мед. журн. — 1987. — № 5. — С. 367—369. — Библиогр.: 5 назв.

1988

47. Дифференцированная профилактика и лечение алкоголизма у женщин в зависимости от преморбидной структуры личности: Метод. рекомендации / *В. И. Полтавец, Н. А. Ерчкова, Т. В. Мальшико*; Днепропетр. гос. мед. ин-т. — Д., 1988. — 22 с.

48. Медико-биологические аспекты алкоголизма / *В. И. Полтавец, В. П. Блохина, Г. И. Лисица, О. К. Лощенова и др.* // Здоровье человека интенсивной промышленной зоны / Днепропетр. гос. мед. ин-т. — Д., 1988. — С. 59—62.

49. Модифицированный способ обучения курсантов методике аутогенной тренировки / *В. И. Полтавец, Н. А. Ерчкова, Т. В. Мальшико, В. П. Воецкая* // Совершенствование форм последипломного обучения врачей: Тез. докл. обл. науч.-метод. конф. / М-во здравоохранения УССР. Днепропетр. обл. отд. здравоохранения. Днепропетр. гос. мед. ин-т. — Кривой Рог, 1988. — С. 43.

50. О влиянии электронных эффектов на биологическую активность 1,3-дигидро-2Н-1, И-бенздиазепин-2-ионов / *В. И. Полтавец, М. М. Местечкин, Л. Н. Сивякова* // Хим.-фармацевт. журн. — 1988. — Т. 22, № 1. — С. 64—67. — Рез. англ.

51.* Профилактика наркоманий и токсикоманий в Днепропетровске / *В. И. Полтавец, В. П. Воецкая, М. К. Белинская, А. В. Лагутин*. — К., 1988. — Згідно автор. списку.

52. Пути повышения эффективности обучения врачей-наркологов методам психиатрии / *В. И. Полтавец, Н. А. Ерчкова, Т. В. Малышко, В. П. Воецкая* // Совершенствование форм последипломного обучения врачей: Тез. докл. обл. науч.-метод. конф./М-во здравоохранения УССР. Днепропетр. обл. отд. здравоохранения. Днепропетр. мед. ин-т. — Кривой Рог, 1988. — С. 63—64.

1989

53. Анализ некоторых фенотипических маркеров предрасположенности к алкоголизму / *В. И. Полтавец, Н. А. Ерчкова, В. А. Лагутин, В. В. Штенгелов* // Пятая областная научная конференция по региональной комплексно-целевой программе “Здоровье”: (Тез. докл.) апр. 1989 г. / Днепропетр. отдел здравоохранения. Днепропетр. гос. мед. ин-т. — Ч. 1. — Д., 1989. — С. 130—131.

54. Динамика пупиллографии у больных опийной наркоманией в процессе формирования ремиссии / *В. И. Полтавец, В. Н. Миртовская, Т. Н. Майкова* // Социальные и медицинские проблемы профилактики инвалидности и реабилитации инвалидов: Тез. докл. респ. науч.-практ. конф., г. Днепропетровск, 28—29 нояб. 1989г./ М-во соц. обеспеченности УССР. Днепропетр. НИИ восстановления и экспертизы трудоспособности инвалидов. — Д., 1989. — С. 109.

55. Латентный период голосовой реакции — возможно новый предиктор алкоголизма / *В. И. Полтавец, Н. А. Ерчкова, В. А. Лагутин* // Алкоголизм: Респ. сб. науч. тр./М-во здравоохранения РСФСР. Второй Моск. гос. мед. ин-т. — М., 1989. — С. 93—94.

56. Особенности вегетативных тестов при групповой психотерапии больных опийной наркоманией в стадии формирования ремиссии / *В. И. Полтавец, В. Н. Миртовская, Т. Н. Майкова, Л. В. Власенко* // Журн. неврологии и психиатрии им. С. Корсакова. — 1989. — Т. 89, вып. 10. — С. 33—35. — Библиогр.: 5 назв.

57. Прогнозирование развития гестозов с учетом психофизиологической индивидуальности беременных / *В. И. Полтавец, К. В. Воронин, К. Б. Акимова* // Акушерство и гинекология. — 1989. — № 12. — С. 26—28. — Библиогр.: 19 назв. — Рез. англ.

48

58. Характеристика установки на лечение больных наркоманиями и токсикоманиями / *В. И. Полтавец, Н. А. Ерчкова, С. А. Чабанец, Л. А. Саута* // Актуальные вопросы наркологии: (тез. респ. совещания наркологов, г. Ашхабад, 24–25 апр. 1989 г.) / Всесоюз. науч. о-во психиатров. Секция правления “Организация нарколог. помощи”. М-во здравоохранения Турк. ССР. — Ашхабад, 1989. — С. 138–141.

1990

59. Визначення характеру настанови на лікування як метод передбачення дієвості терапії наркоманій та токсикоманій / *В. І. Полтавець, Н. О. Єрчкова, С. О. Чабанець* // VIII з'їзд невропатологів, психіатрів та наркологів Української РСР: Тези доп. / М-во охорони здоров'я УРСР. Наук. мед. т-во невропатологів, психіатрів та наркологів УРСР. — Ч. 2. — Х., 1990. — С. 122–123.

60. Новый підхід до пошуку фенотичних маркерів підвищення ризику можливості захворювання на алкоголізм // *Те саме.* — Ч. 1. — Х., 1990. — С. 424–425.

61. *Об исторических исследованиях в наркологии / *В. И. Полтавец, В. В. Штенгелов* // Культура и политика в современном мире: Тез. докл. II Соловец. обществен.-полит. форума, 9–13 сент. 1990 г. — Архангельск, 1990. — С. 7–13.

62. Особенности двигательной активности у лиц с различным характером предрасположенности к алкоголизму / *В. И. Полтавец, В. А. Лагутин* // Борьба с алкоголизмом — путь к здоровому способу жизни: Семинар-совещание [Тези доп.] / М-во охорони здоров'я УРСР. — Вінниця, 1990. — С. 21–22.

63. Эффективность психотерапии у больных опийной наркоманией по данным вегетативных тестов / *В. И. Полтавец, В. Н. Миртовская, Т. Н. Майкова* // Актуальные проблемы соматопсихиатрии и психосоматики: Тез. докл. на Пленуме правления науч. о-ва психиатров, г. Челябинск, сент. 1990 г. / М-во здравоохранения СССР. Всесоюз. науч. о-во психиатров. — М., 1990. — С. 165–168.

64. Редкол.: VIII з'їзд невропатологів, психіатрів та наркологів Української РСР: Тези доп. / Відп. ред. *П. В. Волошин*; М-во охорони здоров'я УРСР. Наук. мед. т-во невропатологів, психіатрів та наркологів УРСР. — Х., 1990. — Ч. 1. — 472 с.; Ч. 2. — 467 с. — Член редкол.

1991

65. Клинические проявления и диагностика основных вариантов установки на лечение у больных наркоманиями и токсикоманиями: Метод. рекомендации / *В. И. Полтавец, Н. А. Ерчкова, С. А. Чабанец,*

Л. А. Саута; М-во здравоохранения Украины. Респ. центр науч. мед. информации. — Д., 1991. — 24 с. — Дод. — С. 15—24.

66. Симптомы “телепередачи” и некоторые особенности формирования внушенных галлюцинаций у больных алкоголизмом // Неврология и психиатрия: [Наук. зб.] / М-во здравоохранения Украины. — Вып. 20. — К., 1991. — С. 103—105.

1992

67. Объективизация действия микроволнового электромагнитного излучения (КВЧ) на организм больных неврозами / *В. И. Полтавец, И. М. Грига, Е. Г. Карагодина, А. П. Федорец* // Нетрадиционные методы лечения в психиатрии: Тез. докл. / Харк. НИИ неврологии и психиатрии им. В. П. Протопопова. Харьков. обл. псих. больница. — Х., 1992. — С. 41—42.

1993

68. Ділові ігри як засіб післядипломного навчання лікарів // *В. І. Полтавець, Л. М. Юр'єва, Т. В. Малишко та ін.* // Удосконалення форм і методів післядипломного навчання лікарів: Тез. наук.-прак. конф./Дніпропетр. держ. мед. ін-т. — Кривий Ріг, 1993. — С. 18—19.

69. Может ли украинская психиатрия принять новую международную классификацию? // Обзорение психиатрии и медицинской психологии. — 1993. — СПб, № 4. — С. 155—164.

70. Персональний підхід до реабілітації хворих з маячними станами / *В. І. Полтавець, М. К. Білінська, І. М. Грига* // Клінічна, соціально-трудова реабілітація в неврології, психіатрії та наркології: Тези доп. пленуму правління наук. мед. т-ва невропатологів, психіатрів та наркологів, м. Чернівці, 24—25 черв. 1993 р. / М-во охорони здоров'я України. Укр. наук. мед. т-во невропатологів, психіатрів та наркологів. — Х., 1993. — С. 114.

71. Прогнозування якості ремісії у хворих на наркоманію. Праця, екологія, здоров'я / *В. І. Полтавець, Н. О. Єрčkова, В. П. Воєцька, С. О. Чабанець* // Актуальні питання діагностики, клініки та лікування захворювань: Матеріали доп. — Кривий Ріг, 1993. — С. 122—124.

71а. [Спогади про Київ]. Київські історії-обличчя та місця незнаного міста=Kiev Stories-Faces and Places// Панорама=Panorama. — 1993. — № 4, зима. — С. 10. — Укр. та англ.

72. Анализ структуры, механизмов формирования установки на лечение у больных наркоманиями в выборе дифференцированной психотерапевтической тактики / *В. И. Полтавец, С. О. Чабанец*. — К., 1993. — Рук. деп. у ДТНБ України № 1606.

1994

73. Клинико-психопатологическое исследование и описание психического статуса: Учеб. пособие / *В. И. Полтавец, Л. Н. Юрвева, Н. А. Ерчкова, М. К. Белинская и др.*; Днепропетр. мед. гос. ин-т. Каф. психиатрии фак. усовершенствования врачей. — Д., 1994. — 32 с.

74. Може ли українська психіатрія прийняти нову міжнародну класифікацію? // Вісн. Асоц. психіатрів України. — 1994. — № 1. — С. 15—24.

Те саме. — № 69.

75. Проблеми психіатрії, пов'язані з релігійним бумом в Україні кінця 80-х — початку 90-х років / *Полтавець В., Білинська М.* // Там само. — № 2. — С. 7—18.

76. Треба вчитися по-новому: Бесіда з провєстом УКМА *В. Полтавцем* / *Вєла Ф. Злотник* // Вєчїр. Київ. — 1994. — 18 сїч.

77. Regressive Abrogation of Rational Thinking as Mental Health Problem in Social-economy Crisis Situation // *European Psychiatry*. — 1994. — Vol. 9. — P. 151.

78. **Редкол.:** Вісн. Асоц. психіатрів України. — К., 1994—1999. — Член редкол.

1995

79. Вікові характеристики розповсюженості вірувань серед населення України // Україна: людина, суспільство, природа: Тези доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 17—18 сїч. 1995 р./ НаУКМА. — К.: Видавн. дїм “КМ Academia”, 1995. — С. 24—25.

80. Грядет ли новый крестовый поход против инакомыслящих?: [Бесіда з д-ром мед. наук *В. Полтавцем* / *Вєла Л. Заглада*] // Всеукр. ведомости. — 1995. — 5 сент.

81. Паранаукові та релігійні вірування як психологічний засіб політичних впливів // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави: Матеріали Всеукр. наук. конф., 29—31 трав. 1995 р.: [Збірник]. — К., 1995. — С. 233—235.

82. Про набір студентів і слухачів у Школу соціальної роботи Національного університету “Киево-Могилянська академія” // Вісн. Асоц. психіатрів України. — 1995. — № 1. — С. 100—103. — Дод.: “ШСР НаУКМА оголошує набір на такі цикли...”.

83. Реформы в психиатрии: Социальный работник в украинской психиатрии: этические и правовые аспекты // Кто мы и что думаем о реформах?: Третья встреча Реформаторов, Прага, 1—3 сент. 1995 г.: [Біограф. довідки та тези виступів] / Geneva Initiative on Psychiatry. Inter. Foundation for the Abolition and Prevention of Political

Psychiatry. — [Б. м.], [Б. р.]. — [с. 72].

84. Системи “нових” вірувань і психопатологія: спільність форми чи сутності // Релігія і церква в контексті реалій сьогодення: [Тези доп. і повідомл. міжнар. наук. конф., м. Київ, 16–18 трав. 1995 р.] / НАН України. Ін-т філос. — К., 1995. — С. 60.

85. Сучасне цілителство: Погляд зацікавленої людини [Створення Української асоціації нетрадиційної медицини] / В. Полтавець, О. Карагодіна // Хрещатик. — 1995. — 12 лип.

86. Учебная магия в практике современных целителей-экстрасенсов / В. И. Полтавец, Е. Г. Карагодина // Христианство. Гуманизм. Здоровье: Материалы международ. симп., г. Симферополь, 1995 г./ Крым. регион. отд-ние НАН Украины. Крым. акад. гуманит. наук. — Симферополь, 1995. — С. 65–68.

87. Школа соціальної роботи. Структура освітньо-професійної програми спеціалістів та магістрів з соціальної роботи. Анотація навчальних дисциплін // Календар-довідник на 1995/96 навчальний рік = Calendar 1995/1996 / НаУКМА = The University of “Kiev-Mohyla Academy”. — К.: Видавн. дім “KM Academia”, 1995. — С. 91–94, 96–97, 97–98. — Без підпису.

88. Thoughts on Reforms in Psychiatry (The Social Worker in Ukrainian Psychiatry: ethical and legislative aspects) // Who are we? And what do we think about of reforms?: Third Meetings of Reformers, Prague, 1–3 September 1995: [Біограф. довідки та тези виступів] / Geneva Initiative on Psychiatry. Inter. Foundation for the Abolition and Prevention of Political Psychiatry. — [Б. м.], [Б. р.]. — [с. 143].

Те саме укр. мовою № 83.

89. **Пер.:** Діагностичні критерії з DSM-III-R: [Довідник] / Пер. з англ. В. І. Полтавець, Н. Б. Вельбовець, О. Г. Карагодіна, Д. В. Полтавець. — К.: Абрис, 1995. — 272 с. — Дод. А. Діагностичні критерії, що потребують подальшого вивчення. — С. 211–217; Дод. Б. Диференційно-діагностичні схеми. — С. 219–231. — Алф. покажч.: Перелік діагнозів із довідника DSM-III-R та вибрані діагностичні терміни. — С. 233–270.

90. **Відп. за вип.:** Україна: людина, суспільство, природа: Тези доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 17–18 січ. 1995 р./ НаУКМА. — К.: Видавн. дім “KM Academia”, 1995. — 60 с.

91. **Ред.:** The British Journal of Psychiatry / Royal Colledge of Psychiatrists. — 1995–1997. — v. 166. — № 1–6; v. 167. — № 1–6; v. 168. — № 1–6; 169. — № 1–6; 170. — № 1–6; 171. — № 1–6. — Кореспондент-редактор.

92. **Редкол.:** Журнал психиатрии и медицинской психологии = Журнал психіатрії та медичної психології = The Journal of Psychiatry and Medical

Psychology / М-во здравоохранения Украины. Донецк. гос. мед. ун-т им. О. Горького. Донецк. отд-ние Асоц. психиатров Украины. — № 1—2 (6). — Донецк, 1995—1999. — № 1—1(3) — член редколегії; з № 1(4) — заст. гол. редактора.

1996

93. Біоенергетика / *В. І. Полтавець, О. Г. Карагодіна* // Релігієзнавчий словник / *За ред. А. Колодного, Б. Лобовика*; Укр. асоц. релігієзнавців. Від-ня релігієзнавства ін-ту філософії НАН України. — К., 1996. — С. 36.

94. Департамент “Школа соціальної роботи” // Календар-довідник на 1996/97 навчальний рік / НаУКМА. — К.: Видавн. дім “КМ Academia”, 1996. — С. 68—69. — Без підпису.

95. Деякі суттєві аспекти нової парадигми в психіатрії: Відділ вивчення нових релігійних течій / *В. І. Полтавець, О. Г. Карагодіна* // Укр. вісн. психоневрології. — Х., 1996. — Т. 4, вип. 5. — С. 383—384. — Реф. англ.

96. Екстаз релігійний / *В. І. Полтавець, О. Г. Карагодіна* // Релігієзнавчий словник / *За ред. А. Колодного, Б. Лобовика*; Укр. асоц. релігієзнавців. Від-ня релігієзнавства ін-ту філософії НАН України. — К., 1996. — С. 107.

97. Інтуїція / *В. І. Полтавець, О. Г. Карагодіна* // Там само. — С. 132.

98. Зміни масової свідомості під час соціально-економічної кризи посткомуністичного суспільства (Україна 90-х років) / *В. Полтавець, І. Грига* // Наукові записки. Національний університет “Києво-Могилянська академія”. Т. 1. — Філософія та релігієзнавство / Упоряд. *В. Горський*; Редкол.: *В. Брюховецький* (відп. ред.) та ін.; НаУКМА. — К., 1996. — С. 136—144. — Бібліогр.

99. Знахарство / *В. І. Полтавець, О. Г. Карагодіна* // Релігієзнавчий словник / *За ред. А. Колодного, Б. Лобовика*; Укр. асоц. релігієзнавців. Від-ня релігієзнавства ін-ту філософії НАН України. — К., 1996. — С. 123.

100. Медіум / *В. І. Полтавець, О. Г. Карагодіна* // Там само. — С. 190.

101. Может ли украинская психиатрия принять новую международную классификацию? // Весн. Белорус. психиатр. асоц. — 1996. — № 1. — С. 24—29.

Те саме. — № 69, 74.

102. Навіювання / *В. І. Полтавець, О. Г. Карагодіна* // Релігієзнавчий словник / *За ред. А. Колодного, Б. Лобовика*; Укр. асоц.

релігієзнавців. Від-ня релігієзнавства ін-ту філософії НАН України. — К., 1996. — С. 207.

103. Парапсихологія / *В. І. Полтавець, О. Г. Карагодіна* // Там само. — С. 233.

104. Психокінез (телекінез) / *В. І. Полтавець, О. Г. Карагодіна* // Там само. — С. 266.

105. Реформи в психіатрії: Соціальний работник в українській психіатрії: етичні та правові аспекти: [Біограф. довідки та тези виступів] / Geneva Initiative on Psychiatry. Inter. Foundation for the Abolition and Prevention of Political Psychiatry. — [Б. м.], [Б. р.]. — [с. 66]. — Те саме англ. мовою.

106. Те саме // Вісн. Асоц. психіатрів України. — 1996. — № 3. — С. 77–78.

107. Самонавіювання релігійне/ *В. І. Полтавець, О. Г. Карагодіна* // Релігієзнавчий словник / *За ред. А. Колодного, Б. Лобовика*; Укр. асоц. релігієзнавців. Від-ня релігієзнавства ін-ту філософії НАН України. — К., 1996. — С. 290.

108. Спиритизм / *В. І. Полтавець, О. Г. Карагодіна* // Там само. — С. 317.

109. Спиритизм астросоматичний / *В. І. Полтавець, О. Г. Карагодіна* // Там само. — С. 317–318.

110. Спиритуалізм / *В. І. Полтавець, О. Г. Карагодіна* // Там само. — С. 318.

111. Телепатія/ *В. І. Полтавець, О. Г. Карагодіна* // Там само. — С. 331–332.

112. Яснобачення/ *В. І. Полтавець, О. Г. Карагодіна* // Там само. — С. 389.

113. Thoughts on Reforms in Psychiatry (The Social Worker in Ukrainian Psychiatry: ethical and legislative aspects) // Who are we? And what do we think about of reforms?: IV Meetings of Reformers in Psychiatry, Madrid, Spain, August 1996: [Біограф. довідки та тези виступів] / Geneva Initiative on Psychiatry. Inter. Foundation for the Abolition and Prevention of Political Psychiatry. — [Б. м.], [Б. р.]. — [с. 66].

Те саме укр. мовою № 83, 105–106; англ. № 88.

1997

114. В Україні ще й до цього часу мало хто знає, що це за фах — соціальна робота... : [Вступне слово про ШСР та її завдання] // Школа соціальної роботи: Буклет / НаУКМА. — Лондон, [Б. р.]. — С. [2], фото.

115. Департамент соціальних наук і технологій // Календар-довідник 1997/98 навчальний рік /НаУКМА. — К.: Видавн. дім “КМ Academia”, 1997. — С. 83–84. — Без підпису.

116. Культуральные аспекты современной психиатрии / *В. Полтавец, И. Грига* // Вісн. Асоц. психіатрів України. — 1997. — № 1. — С. 92–105. — Бібліогр.: с. 104–105, 31 назва.

117. Шляхи підготовки соціальних працівників для роботи в системі охорони здоров'я // Укр. мед. вісті. — 1997. — Лип. — груд. — Т. 1. — Ч. 2/3 (57–58). — С. 65.

118. **Ред.:** *Таунсенд М. С.* Сестринские диагнозы в психиатрической практике: Карман. рук-во для построения плана оказания помощи больным / Асоц. психіатрів України; Пер. с англ. А. Абессонова. — К.: Сфера, 1997. — 427 с. — Бібліогр.: с. 393–397. — Наук. ред.

119. **Редкол.:** Соціальна політика і соціальна робота: Укр. наук. і громад.-політ. часопис / Укр.-амер. бюро захисту прав людини. Міжнар. благод. фонд “Дослідн. центр соц. політики”. — К., 1997–1999. — Член редкол.

1998

120. Агрессивное поведение при расстройствах личности: (диагностика, клиника, коррекция): Монография / *В. И. Полтавец, В. С. Первый, С. В. Жабокрицкий*. — Д.: АРТ-Пресс, 1998. — 80 с. — Бібліогр.: с. 66–76, 282 назв.

121. Медицина і соціальна робота: різні шляхи до спільної мети // Україна: людина, суспільство, природа: Тези доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 1998 р./ Упоряд. Л. І. Кострова; НаУКМА. — К., 1998. — С. 164.

122. Модель системы информирования и планирования лечения для Украины: заключительный отчет / *В. И. Полтавец, С. Ф. Глузман, В. Н. Кузнецов, А. И. Коротенко и др.* // Вісн. Асоц. психіатрів України. — 1998. — № 3. — С. 10–25.

1999

123. Вечный мальчик, маменькин сыночек: [Проблеми інфантильності сучасних чоловіків]: Інтерв'ю / *Взяла Л. Гаран* // Зеркало недели. — 1999. — 16 окт. — С. 19.

124. Новий статус Вченої ради // Єднаймося! /НаУКМА. — 1999. — К., № 0. — С. 6. — (Ухвалили).

125. **Ред.:** Психиатрия в медицинской практике / *Д. Голдберг, С. Бенжмен, Ф. Крид* / Пер. с англ. А. Абессонова, Д. Полтавец. — К.: Сфера, 1999. — 301 с. — ил., табл. — Парал. тит. л. англ. мовою. —

Предм. указ. — С. 293—301. — Наук. ред.

126. **Редкол.:** Наукові записки. Національний університет “Киево-Могилянська академія”. — Т. 7. Політологія. Соціологія / С. Г. Рябов (голова редкол. сер. “Політологія”) та ін.; В. Є. Хмелько (голова редкол. сер. “Соціологія”) та ін.; НаУКМА. — К.: Видавн. дім “KM Academia”, 1999. — 88 с. — Член редкол. сер. “Соціологія”.

127. **Редкол.:** Наукові записки. Національний університет “Киево-Могилянська академія”. — Т. 11. Соціологія / В. Є. Хмелько (гол. редкол.) та ін.; НаУКМА. — К.: КПВД “Педагогіка”, 1999. — 76 с. — Член редкол.

128. **Редкол.:** Наукові записки. Національний університет “Киево-Могилянська академія”. — Т. 9. Спеціальний вип.: У 2-х ч./ В. С. Брюховецький (відп. ред.) та ін. — К.: Видавн. дім “KM Academia”, 1999. — Ч. 1, Ч. 2. — 439 с. — Член редкол.

129. **Редкол.:** Обзор современной психиатрии=Review of Contemporary Psychiatry / [Фонд “Женеvська ініціатива в психіатрії” спільно із Асоц. психіатрів України та Білорус. психіатр. асоц.]. — К., 1999—2000. — Член редкол.

130. **Рец.:** ...Наукові записки. Національний університет “Киево-Могилянська академія”. — Т. 7. Політологія. Соціологія. — К.: Видавн. дім “KM Academia”, 1999. — 88 с.

2000

131. Освітньо-професійна програма підготовки магістра за спеціальністю 8.040202 “Соціальна робота”. Кваліфікація “Магістр соціальної роботи”: Сукупність норм до обов’язкового мінімуму змісту й рівня підготовки магістрів. Додаток № 1 / *В. І. Полтавець, І. М. Грига, О. Л. Іванова*; М-во освіти України. — К., 1999. — Діють як тимчасові норми до введення в дію Держ. стандартів // Соціальна робота в Україні: перші кроки. — К., 2000. — С. 209—233.

132. Передмова // Соціальна робота в Україні: перші кроки. — К., 2000. — С. 4—6.

133. Пояснювальна записка до змісту освітньо-професійної програми підготовки магістра за спеціальністю 8.040202 “Соціальна робота”. Додаток № 2 / *В. І. Полтавець, І. М. Грига, О. Л. Іванова*; М-во освіти України. — К., 1999. — Діють як тимчасові норми до введення в дію Держ. стандартів // Соціальна робота в Україні: перші кроки. — К., 2000. — С. 233—234.

134. **Ред.:** Соціальна робота в Україні: перші кроки: [Наук. зб.] / НаУКМА. ШСР. — К.: Видавн. дім “KM Academia”, 2000. — 336 с. — Дод. 1, 2. — Наук. ред.

ЛІТЕРАТУРА ПРО ВЧЕНОГО

1987

135. *Анохина И. П., Москаленко В. Д.* Алкоголизм в зеркале генетической науки: симпозиум “Алкоголизм и наследственность” // Вест. АН СССР. — 1987. — № 13. — С. 103—108.

Про доповідь В. Полтавця “Компонентный генетический анализ подверженности алкоголизму”. — С. 107.

136. *Москаленко В. Д.* Симпозиум “Алкоголизм и наследственность” // Журн. невропатологии и психиатрии им. С. Корсакова. — 1987. — Т. 87, вып. 3. — С. 467—469.

Про доповідь В. Полтавця. — С. 469.

1991

137. Полтавещь В. І.: [Корот. біограф. та професіон. довідка] // Вірність Гіппократу: Альманах Дніпропетр. мед. ін-ту (1916—1991) / За ред. *Л. В. Новицької-Усенко*; Упоряд.: *Л. В. Новицька-Усенко, Т. О. Бажан, І. С. Білий* та ін.; М-во охорони здоров'я УРСР. Дніпропетр. мед. ін-т. — Дніпропетровськ, 1991. — С. 85.

138. *Ушаков Ю. В.* Всесоюзное совещание по проблемам совершенствования психиатрической помощи [м. Дніпропетровськ, 19—21 груд. 1989 р.] // Журн. невропатологии и психиатрии им. С. Корсакова. — 1991. — Т. 91, № 10. — С. 128—132. — Короткий виклад доповіді В. І. Полтавця. — С. 130.

1993

138a. Київські історії-обличчя та місця незнаного міста=Kiev Stories-Faces and Places // Панорама=Panorama. — № 4, зима. — С. 8—11. — Укр. та англ.

Про В. Полтавця. — С. 9, 10.

1994

139. *Безсмертний І.* Всесвітня організація охорони здоров'я опікується нашою медициною // Вісті з України. — 1994. — № 20; Вісн. Асоц. психіатрів України. — 1995. — № 1. — С. 80—82.

Про зустріч у лютому 1994р. директора відділу психічного здоров'я Всесвіт. організації охорони здоров'я з авторитетними українськими психіатрами, зокрема В. І. Полтавцем. — С. 81.

140. *Грига І. М.* Семінар-майстерня з соціальної роботи [18–30 квіт.] // Вісн. Асоц. психіатрів України. — 1994. — № 2. — С. 90–91.

Про роботу семінару-майстерні і про заснування ШСР в НаУКМА, яку очолив В. І. Полтавець. — С. 91.

141. *Пацера Н.* Готовить социальных работников будет Академия [Киево-Могилянська] // Киев. ведомости. — 1994. — 11 мая. — С. 8.

Про коментарі В. Полтавця щодо діяльності ШСР; про використання зарубіжного досвіду у роботі ШСР, зокрема проведення семінару-майстерні за допомогою Фонду “Відродження” та участь в його роботі зарубіжних фахівців Шуламїт Рамон (Велика Британія), Андрія Журавського та Бреда Маккензі (Канада), Фернанди Родригес (Португалія).

1995

142. *Бут М.* Школа жизни // Зеркало недели. — 1995. — 2–9 сент. — (Первые).

Про участь у відкритті 4 верес. 1995 р. першого і єдиного на території України навч. закладу з соціальної роботи — ШСР 5 українських міністерств: внутрішніх справ, охорони здоров'я, молоді і спорту, освіти та соціального забезпечення; посольства 5 країн: Великої Британії, Данії, Канади, Португалії, США; проекти програми TEMPUS-TACIS “Впровадження вищої освіти в галузі соціальної роботи в Україні” 1995–98 рр., погляди керівника Школи Володимира Полтавця на проблеми забезпечення психологічного здоров'я нації та конкретні відомості про організацію та зміст роботи.

143. *Владимир Иванович Полтавец: Curriculum Vitae* // Кто мы и что думаем о реформах?: Третья встреча Реформаторов, Прага, 1–3 сент. 1995 г.: [Біограф. довідки та тези виступів] / Geneva Initiative on Psychiatry. Inter. Foundation for the Abolition and Prevention of Political Psychiatry. — [Б. м.], [Б. р.]. — [с. 72].

144. *Климковская Н.* Взрыв наркомании грозит Украине: В Киево-Могилянской академии спешно готовят “саперов”: [Про роботу Школи соціальної роботи] // Зеркало недели. — 1995. — 7–14 июля. — Портр. В. Полтавця. — Стислий виклад його виступу.

145. *Литвиненко В.* Від професійної дезадаптації — до патологічної професійної адаптації: (нотатки з приводу буття в професії) // Вісн. Асоц. психіатрів України. — 1995. — № 2. — С. 17–26.

Цитується праця В. Полтавця “Может ли украинская психиатрия принять новую международную классификацию?” — С. 25.

146. *Первомайский В. Б.* Презумции в психиатрии // Там само. — С. 7–17.

Цитується праця “Может ли украинская психиатрия принять новую международную классификацию?”. — С. 12.

147. Полтавець В. І. — доктор медичних наук, професор, лікар-психіатр, керівник ШСР, голова Вченої ради університету, член редколегії журналу “Вісник асоціації психіатрів України”, кореспондент-редактор Британського психіатричного журналу, автор понад 80 публікацій. Наукові інтереси: генетика психічних захворювань та алкогольної залежності, соціальна психологія, прикладна психологія і психотерапія, психологія релігії. Курси: Загальна психологія. Прикладна персонологія // Who is who: Школа соціальної роботи. Національний університет “Києво-Могилянська академія”: [Відомості про викладачів ШСР] / НаУКМА. Школа соціальної роботи. — К., 1995, осінь. — Quality № 1. — С. 3.

148. *Таран Л.* Ізоляція від суспільства — не вихід: Про прес-конф. до Всесвітнього дня здоров'я // Молодь України. — 1995. — 30 листоп. Про В. Полтавця, як керівника служби соціальної роботи.

149. *Таран Л.* Борсатися у вирі житейських труднощів допоможе фахівець “з соціальних проблем”: [Про реалізацію ідеї створення Школи соціальної роботи НаУКМА] // УНІАН — Суспільство. — 1995. — 8—14 верес. — С. 4—5.

Про В. Полтавця. — С. 4.

150. Vladimir Poltavets: Curriculum Vitae // Who are we? And what do we think about of reforms?: Third Meetings of Reformers, Prague, 1—3 September 1995: [Біограф. довідки та тези виступів] / Geneva Initiative on Psychiatry. Inter. Foundation for the Abolition and Prevention of Political Psychiatry. — [Б. м.], [Б. р.]. — [с.143].

1996

151. Владимир Иванович Полтавец: Биограф. справка // Кто мы и что думаем о реформах?: IV Встречи реформаторов в психиатрии, Мадрид, Испания, август 1996 г.: [Біограф. довідки та тези виступів] / Geneva Initiative on Psychiatry. Inter. Foundation for the Abolition and Prevention of Political Psychiatry. — [Б. м.], [Б. р.]. — [с.66].

152. Те саме // Вісн. Асоц. психіатрів України. — 1996. — № 3. — С. 77.

153. Vladimir Poltavets: Curriculum Vitae // Who are we? And what do we think about of reforms?: IV Meetings of Reformers in Psychiatry, Madrid, Spain, August 1996 [Біограф. довідки та тези виступів] / Geneva Initiative on Psychiatry. Inter. Foundation for the Abolition and Prevention of Political Psychiatry. — [Б. м.], [Б. р.]. — [с.121].

1997

154. *Грига И.* Бредовые синдромы: культуральный контекст // Вісн. Асоц. психіатрів України. — 1997. — № 1. — С. 29–44.

Цитуються праці: “Может ли украинская психиатрия принять новую международную классификацию?”. — С. 33–35; “Проблеми психіатрії, пов’язані з релігійним бумом в Україні кінця 80-х — початку 90-х років” — С. 33–35; Системи “нових” вірувань і психопатологія: спільність форми чи сутності. — С. 34.

155. *Грига І., Іванова О.* Культурні передумови розвитку соціальної роботи в Україні // Соц. політика і соц. робота. — 1997. — № 2/3. — С. 95–106.

Цитуються праці “Проблеми психіатрії, пов’язані з релігійним бумом в Україні кінця 80-х — початку 90-х років”. — С. 33–35; “Вікові характеристики розповсюдженості вірувань серед населення України”. — С. 34.

156. *Двірський О. А.* Клініко-генетичні особливості та типологія небезпечних дій при шизофренії, що сполучається з цукровим діабетом: Автореф. ... канд. мед. наук / Укр. НДІ соц. та суд. психіатрії. — К., 1997. — 18 с.

Про праці В. І. Полтавця. — С. 1.

157. *Пятериков С.* Наш человек в ЮНЕСКО: [Про вручення Ген. д-ру ООН з питань освіти, науки та культури Федерико Майору диплома Почесного доктора НаУКМА] // Зеркало недели. — 1997. — 22–28 нояб. — С. 14. — На фото: В. С. Брюховецький, С. С. Іванюк, В. І. Полтавець та нагороджений.

158. *Заглада Л.* Злоупотребление психиатрией // Вісн. Асоц. психіатрів України. — 1997. — № 1. — С. 17–22.

Наведено вислів В. Полтавця щодо застосування старих методів у ставленні держави до нових релігійних течій. — С. 21.

159. Викладачі Школи соціальної роботи // Школа соціальної роботи: Буклет / НаУКМА. — Лондон, [Б. р.]. — С. [5].

Про В. І. Полтавця. — С. 5.

1998

160. *Андрусевич Т.* “Освіта не буває нейтральною”: [Про підсумки навчання соціальних працівників за програмою TACIS в ШСР НаУКМА] // Молодь України. — 1998. — 2 квіт.

Про виступи В. Полтавця про зміст освіти у ШСР, його думки з приводу значення освіти у суспільстві. “...освіта не буває нейтральною. Вона справді будує або руйнує, захищає або ж зраджує”.

161. 27–28 січня 1998 року відбулася Міжнародна науково-практична конференція “Перші підсумки навчання соціальної роботі в Україні”... // Соц. політика і соц. робота. — 1998. — № 1/2. — С. 128–130.

Про доповідь В. Полтавця “ШСР НаУКМА”. — С. 130.

162. 26–27 лютого 1998 року Асоціація психіатрів України за підтримки Міжнародного благодійного фонду “Женевська ініціатива в психіатрії” провела конференцію “Шляхи реформування української психіатрії”... // Там само. — С. 14–136.

Стислий виклад доповіді В. Полтавця “Сучасний стан соціальної роботи в Україні”. — С. 135.

163. *Іванюк С.* Academy’s second youth= Друга юність Академії /Фото В. Шелевського // Ukrainian. — 1998. — № 2. — [Осінь]. — С. 49–50. — На фото: В. Полтавець, В. Брюховецький, С. Іванюк, Л. Кравчук.

164. *Ковальчук Т.* Без соціальної роботи не викрутитись: [Про конф. “Перші підсумки навчання соціальної роботи в Україні, 27–28 січня 1998 р.” в НаУКМА] // Час/Time. — 1998. — 5–11 лют. — С. 7.

Про В. Полтавця як керівника ШСР.

165. 5–9 липня 1998 року в Єрусалимі відбувся Всесвітній конгрес Міжнародної федерації соціальних працівників та міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи // Соц. політика і соц. робота. — 1998. — № 3. — С. 86–88.

Про виступи на секційних засіданнях В. Полтавця. — С. 88.

166. 2.1. Состав группы исследователей и их подготовка к проведению работы (семинары д-ра Мезича и д-ра Роса). Модель системы информирования и планирования лечения для Украины: заключительный отчет // Вісн. Асоц. психіатрів України. — 1998. — № 3. — С. 10–25.

Про В. Полтавця як виконавця проекту. — С. 15

167. *Юрьева Л. Н.* Кризисные состояния: Монография. — Днепропетровск: Арт-Пресс, 1998. — 162 с.

Про В. І. Полтавця. — С. 9, 144.

1999

168. *Абрамов В. А.* МКБ-10 — методологическая и клиническая основа реформ в психиатрии // Журн. психиатрии и мед. психологии. — 1999. — № 1(5). — С. 1–11.

Цитується праця “Модель системы информирования и планирования лечения для Украины: заключительный отчет”. — С. 3.

169. Полтавець В.І. Склад редколегій тематичних серій. Серія “Соціологія” // Наукові записки. Національний університет “Києво-Могилянська Академія”. — Т.9. Спец. вип.: У 2-х ч. — Ч.2. — К., 1999. — С.435.

170. Володимир Іванович Полтавець 26.05.1941 — 26.10.1999: [Некролог] // Вісн. Асоц. психіатрів України. — 1999. — №3. — С.182—184. — Підпис: Правління Асоціації психіатрів України.

171. *Глузман С.* Пам’яті колеги. Помер Володимир Іванович Полтавець // День. — 1999. — 28 жовт. — С.2.

172. Пам’яті колеги [Некролог] // Соц. політика і соц. робота. — 1999. — №3, 4. — С.3—4. — Підпис: Редакція часопису, співробітники НаУКМА.

173. *Петрук П.* Первая франко-украинская встреча по психиатрии // Журн. психиатрии и мед. психологии. — 1999. — №1(5). — С.131. Про доповідь В. Полтавця “Види терапії в психіатрії”.

174. Слово прощання: [Некролог] // Зеркало недели. — 1999. 24—30 окт. — С.12. — Підпис: Колеги, друзя, ученики.

175. 19—21 квітня 1999 року відбувся семінар-презентація “Соціальна робота в Україні”, який був проведений спільними зусиллями Християнського дитячого фонду, Укр. асоц. соціальних педагогів і фахівців соціальної роботи та Міжнародної федерації соціальних працівників // Соц. політика і соц. робота. — 1999. — №2. — С.85.

Про участь у роботі семінару керівника департаменту соціальних наук та технологій В. Полтавця.

176. 31 берез. 1999р. відбувся круглий стіл “Перспективи створення комплексної системи соціальної реабілітації для осіб з інтелектуальною недостатністю в Києві” // Там само. — №1. — С.95—96.

Про виступ проф. В. Полтавця “Концептуальні засади системи соціальної реабілітації інвалідів”. — С.95.

177. *Ченурко В.* Лето — начало учебы. Для специалистов социальной сферы: [Про освітню програму НаУКМА, Політехн. ун-ту “Англія”(Велика Британія), ун-ту м. Оporto (Португалія)] // Зеркало недели. — 1999. — 12 июня. — С.12.

Стислий виклад виступу та інтерв’ю газеті В.І. Полтавця — про нові модульні курси для слухачів ШСР з вищою освітою, викладацький склад та майбутнє соціальних служб в Україні.

2000

178. Він був рішучою людиною, здатною на несподівані для багатьох вчинки: [Володимир Іванович Полтавець]: Некролог //

Могил. джерела. — 2000. — № 1, лютий. — С. 6. — Підпис: Колеги, друзі, учні.

179. *Волошин П. В., Марута Н. А.* Інформація о XI Всемирном конгрессе по психиатрии // Укр. вісн. психоневрології. — 1999. — Т. 7, вип. 2. — С. 127–128.

Про застосування зарубіжного досвіду при створенні системи підготовки соціальних працівників в НаУКМА. Зазначено тільки тему виступу, без прізвища.

180. 29 жовт. 1999 року співробітники і спудеї НаУКМА, представники громадськості м. Києва і всієї України прощалися в Конгрегаційній залі університету з видатним ученим, талановитим адміністратором, учителем і лікарем, з прекрасною, веселою, щирою та порядною людиною — Володимиром Івановичем Полтавцем...: [Некролог] / Члени Вченої ради НаУКМА // Там само. — С. 5; фото. — Підпис: Члени Вченої ради.

181. 24 грудня відбулося чергове засідання Вченої ради // Там само. — С. 13.

Про вшанування пам'яті Володимира Івановича Полтавця.

182. *Мигович І.* Перспективний напрямок діяльності вищої школи України // Соц. політика і соц. робота. — 1999. — № 1. — С. 16–24. Згадуються: ШСР НаУКМА. — с. 18; редактована В. Полтавцем ґрунтовна праця “Соціальна робота в Україні: перші кроки”. — С. 21.

183. *Creating Social Work and Social Policy Education in Kiev, Ukraine: An Experiment in Social Innovation: [Монографія]/Ed. Sh. Ramon, Anglia Politechnic University.* — [Б. м.], 2000. — 158 s.

Видання присвячено В. Полтавцю. — С. 3; в статтях провідних фахівців Великої Британії, Португалії, України йдеться про становлення Школи соціальної роботи НаУКМА, заснованої В. Полтавцем.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

- Абессонова А. 118, 125
Абрамов В. А. 168
Акимова К. Б. 46, 57
Андрусевич Т. 160
Анохина И. П. 135
Бажан Т. О. 137
Бариляк И. Р. 17
Безсмертний І. 139
Бенжмеин С. 125
Белинская (Білінська) М. К. 27, 29, 43, 51, 68, 70, 73, 75
Білий І. С. 137
Блохина В. П. (Блохіна) 5, 7–10, 12–14, 16, 20, 22, 24–25, 27, 33, 48
Брюховецький В. С. 98, 128, 157, 163
Бут М. 142
Вельбовець Н. Б. 88
Власенко Л. В. 56
Воецкая (Воецька) В. П. 43, 49, 51, 52, 71
Волошин П. В. 60, 179
Воронин К. В. 35, 46, 57
Глузман С. Ф. 122, 171
Голдберг Д. 125
Горський В. С. 98
Грига И. М. (І. М.) 67, 70, 98, 116, 131, 134, 140, 154–155
Гурімов П. Т. 10
Двірський О. А. 156
Єрчкова Н. О. (Ерчкова Н. А.) 10–11, 19–20, 41, 47, 49, 52–53, 55, 58, 64, 71, 73
Жабокрицкий С. В. 120
Журавський А. 141
Заглада Л. 80, 158
Злогник Ф. 76
Иванова О. Л. 131, 133, 135
Иванюк С. С. 157, 163
Карагодина О. Г. (Карагодина Е. Г.) 67, 85–86, 89, 93, 95–97, 99–100, 102–104, 107–112
Карпенко Н. Г. 19
Кетков Д. Ф. 33
Киселев Н. И. 27
Климовская Н. 144
Ковальчук Т. 164
Коротенко А. И. 122
Кострова Л. И. 121
Кравчук Л. М. 163
Крид Ф. 125
Кузнецов В. Н. 122
Лагутин В. А. 40, 51, 53, 55, 62
Лисица Г. И. 8, 12–13, 22, 24, 27, 33, 48
Литвиненко В. 145
Лощенова О. К. 48
Майкова Т. Н. 54, 56, 63
Майор Ф. 141
Маккензі Б. 141
Мальшко Т. В. 47, 49, 52, 68
Марута Н. А. 179
Местечкин М. М. 50
Миртовская В. Н. 54, 56, 63
Мигович І. І. 182
Морозов Г. В. 31–32
Москаленко В. Д. 135–136
Новицька-Усенко Л. В. 137
Паскевич И. Ф. 17
Пацера Н. 141
Первомайский В. Б. 146
Первый В. С. 120
Петрук П. 173
Полтавец Д. В. 89, 125
Праздничкова И. В. 8, 12–13, 20, 22, 24
Пятериков С. 157

Рамон Ш. (Ramon Sh.) 141, 183
Родригес Ф. 141
Рокутов С. В. 45
Рябов С. Г. 126
Саута Л. А. 58, 64
Сивякова Л. Н. 50
Таран Л. 123, 148—149
Таунсенд М. С. 118
Ушаков Ю. В. 138
Федорец А. П. 67

Хмелько В. Є. 126—127
Чабанець С. О. (Чабанец С. А.)
58—59, 64, 71—72
Чепурко В. 177
Шелевський В. 163
Шостакович В. В. 9
Штенгелов В. В. 53, 61
Юр'єва Л. М. (Юрьєва Л. Н.) 68,
73, 167

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК НАЗВ ПРАЦЬ В. І. ПОЛТАВЦЯ

- Агрессивное поведение при расстройствах личности: диагностика, клиника, коррекция 120
- Актуальные направления поиска предикторов алкоголизма 40
- Алкоголизм — причина правонарушений среди молодежи 23*
- Анализ некоторых фенотипических маркеров предрасположенности к алкоголизму 53
- Анализ причин внутрисемейного сходства по признакам, связанным с употреблением алкоголя 29
- Анализ структуры, механизмов формирования установки на лечение у больных наркоманиями в выборе дифференцированной психотерапевтической тактики 72
- Анкетные методики для скрининга алкоголизма 34
- Біоенергетика 93
- В Україні ще й до цього часу мало хто знає, що це за фах — соціальна робота... 114
- Вечный мальчик, маменькин сыночек 123
- Визначення характеру настанови на лікування як метод передбачення дієвості терапії наркоманій та токсикоманій 59
- Вікові характеристики розповсюдженості вірувань серед населення України 79
- Генетические подходы к изучению патогенеза алкоголизма 31
- Генетический анализ клинических проявлений алкоголизма методом полусибсов 26
- Грядет ли новый крестовый поход против инакомыслящих? 80
- Департамент “Школа соціальної роботи” 94
- Департамент соціальних наук і технологій 115
- Дерматоглифика у больных шизофренией 2
- Дерматоглифика у больных шизофренией и их ближайших родственников 4
- Деякі суттєві аспекти нової парадигми в психіатрії: Відділ вивчення нових релігійних течій 95
- Динамика пупиллографии у больных опийной наркоманией в процессе формирования ремиссии 54
- Динамическое изучение периодической шизофрении и МДП в клинично-психологическом и генетическом аспектах 14*
- Дифференцированная профилактика и лечение алкоголизма у женщин в зависимости от преморбидной структуры личности 47

- Діагностичні критерії з DSM-III-R (Переклад) 89
- Ділові ігри як засіб післядипломного навчання лікарів 68
- Задачи и проблемы генетико-эпидемиологического исследования психических заболеваний 15
- Зміни масової свідомості під час соціально-економічної кризи посткомуністичного суспільства (Україна 90-х років) 98
- Знахарство 99
- Использование психологического консультирования с целью профессиональной ориентации психотерапевтов 41
- Исследование активности студентов в процессе практического занятия 16*
- Итоги и перспективы развития медицинской генетики на Украине 17
- Інтуїція 97
- Клинико-генеалогический метод в практике врача-психиатра 5
- Клинико-генеалогическое исследование семейной шизофрении 9
- Клинико-генетический анализ алкоголизма 32
- Клинико-генетическое исследование алкоголизма: достижения и перспективы 30
- Клинико-психопатологическое исследование и описание психического статуса 73
- Клинико-эпидемиологические исследования периодической шизофрении и маниакально-депрессивного психоза 20
- Клинические проявления и диагностика основных вариантов установки на лечение у больных наркоманиями и токсикоманиями 65
- Клинический полиморфизм и генетическая гетерогенность шизофрении на модели семей с выраженной наследственной отягощенностью 21
- Клінічна психіатрія 10
- Количественная оценка особенностей мышления абитуриентов медицинского института 11*
- Количественный подход к изучению клинических проявлений алкоголизма 39
- Компонентный генетический анализ подверженности алкоголизму 42
- Культуральные аспекты современной психиатрии 116
- Латентный период голосовой реакции — возможно новый предиктор алкоголизма 55
- Личностные особенности женщин с токсикозом второй половины беременности 35*
- Медико-биологические аспекты алкоголизма 48
- Медицина і соціальна робота: різні шляхи до спільної мети 121

Медіум 100

Методические особенности проведения антинаркоманной пропаганды 43

Модель системы информирования и планирования лечения для Украины: заключительный отчет 122

Модифицированный способ обучения курсантов методике аутогенной тренировки 49

Может ли украинская психиатрия принять новую международную классификацию? 69, 74, 101

Навіювання 102

Наследственно-средовые отношения в формировании защитных реакций на алкоголизацию 27

Наследственные и средовые факторы в возникновении алкоголизма 44

Некоторые итоги генеалогических исследований у больных шизофренией и МПД 22

Некоторые особенности внешнего дыхания у больных шизофренией 1*

Новий підхід до пошуку фенотичних маркерів підвищення ризику можливості захворювання на алкоголізм 60

Новий статус Вченої ради 124

О влиянии электронных эффектов на биологическую активность 1,3-дигидро-2Н-1,И-бенздиазепин-2-ионов 50

О возможной роли эндогенного этанола в качестве предиктора алкоголизма 45

Об исторических исследованиях в наркологии 61*

Об одной из форм работы по усовершенствованию уровня лекций 28

Об эпидемиологической генетике 18*

Объективизация действия микроволнового электромагнитного излучения (КВЧ) на организм больных невротами 67

Олигофрения 33

Опыт организации медико-генетического изучения психических заболеваний 7

Освітньо-професійна програма підготовки магістра за спеціальністю 8.040202 “Соціальна робота”. Кваліфікація “Магістр соціальної роботи”: Сукупність норм до обов’язкового мінімуму змісту й рівня підготовки магістрів. Додаток № 1. 131

Особенности вегетативных тестов при групповой психотерапии больных опийной наркоманией в стадии формирования ремиссии 56

Особенности двигательной активности у лиц с различным характером предрасположенности к алкоголизму 62

Паранаукові та релігійні вірування як психологічний засіб політичних впливів 81

Парапсихологія 103

Передмова 132

Персональний підхід до реабілітації хворих з маячними станами 70

Популяционно-генетическое исследование недифференцированных олигофрений 19*

Пояснювальна записка до змісту освітньо-професійної програми підготовки магістра за спеціальністю 8.040202 “Соціальна робота”: Додаток №2 134

Про набір студентів і слухачів у Школу соціальної роботи Національного університету “Києво-Могилянська академія” 82

Проблеми психіатрії, пов’язані з релігійним бумом в Україні кінця 80-х — початку 90-х років 75

Прогнозирование развития гестозов с учетом психофизиологической индивидуальности беременных 57

Прогнозування якості ремісії у хворих на наркоманію. Праця, екологія, здоров’я 71

Профилактика наркоманий и токсикоманий в Днепропетровске 51*

Психокінез (телекінез) 104

Психофизиологическая характеристика беременных с риском развития гестоза 46

Пути повышения эффективности обучения врачей-наркологов методам психиатрии 52

Реабилитация больных рекуррентной шизофренией и маниакально-депрессивным психозом 24

Реформы в психиатрии: Социальный работник в украинской психиатрии: этические и правовые аспекты 83, 105—106

Роль генотип-средового взаимодействия и генотип-средовой корреляции в формировании фенотипической дисперсии количественных признаков 38

Роль толерантности к этанолу в реализации наследственного предрасположения к алкоголизму 36

Самонавіювання релігійне 107

Симптомы “телепередачи” и некоторые особенности формирования внушенных галлюцинаций у больных алкоголизмом 66

Системи “нових” вірувань і психопатологія: спільність форми чи сутності 84

Случай сочетания шизофрении и хронического алкоголизма у пяти родных братьев 3

Современные проблемы клинко-генетического исследования
алкоголизма 37

Спіритизм 108

Спіритизм астросоматичний 109

Спіритуалізм 110

Спогади про Київ 71а

Сравнительные экспериментально-психологические исследования
личности студента по усвоению курса психиатрии 8

Сучасне цілителство: Погляд зацікавленої людини 85

Телепатія 111

Треба вчитися по-новому 76

Учебная магия в практике современных целителей-экстрасенсов
86

Характеристика установки на лечение у больных наркоманиями и
токсикоманиями 58

Школа соціальної роботи. Структура освітньо-професійної програми
спеціалістів та магістрів з соціальної роботи. Анотація навчальних
дисциплін 87

Шляхи підготовки соціальних працівників для роботи в системі
охорони здоров'я 117

Экспериментально-психологическое исследование личности студента
12

Элементы активного обучения и активизации познавательной
деятельности студентов 25*

Эффективность лечения шизофрении в зависимости от форм и
типов течения 13

Эффективность некоторых видов активной терапии у близнецов,
конкордантных по шизофрении 6

Эффективность психотерапии у больных опийной наркоманией по
данным вегетативных тестов 63

Яснобачення 112

Regressive Abrogation of Rational Thinking as Mental Health Problem
in Social-economy Crisis Situation 77

Thoughts on Reforms in Phychiatry (The Social Worker in Ukrainian
Phychiatry: ethical and legislative aspects) 88, 113

ПОКАЖЧИК ВИДАНЬ,
ЯКІ РЕДАГУВАВ В. І. ПОЛТАВЕЦЬ
ТА БРАВ УЧАСТЬ У РОБОТІ
РЕДКОЛЕГІЙ

- Вісник Асоціації психіатрів України 78
VIII з'їзд невропатологів, психіатрів та наркологів Української
РСР 64
Журнал психиатрии и медицинской психологии=Журнал психіатрії
та медичної психології=The Journal of Psychiatry and Medical
Psychology 92
Наукові записки. Національний університет “Кієво-Могилянська
академія” 126–128
Обзор современной психиатрии=Review of Contemporary Psychiatry
129
Психиатрия в медицинской практике 125
Соціальна політика і соціальна робота 119
Соціальна робота в Україні: перші кроки 134
Таунсенд М. С. Сестринские диагнозы в психиатрической практике:
Карм. рук-во для построения плана оказания помощи больным 118
The British Journal of Psychiatry 91

ДИСЕРТАЦІЇ, ЗАХИЩЕНІ ПІД
КЕРІВНИЦТВОМ В. І. ПОЛТАВЦЯ

Лагутин В. А. Фенотипические характеристики групп высокого риска развития алкоголизма: Автореф. ... канд. мед. наук / Наук. руководитель В. И. Полтавец; М-во здравоохранения СССР. Всесоюз. науч. центр мед.-биол. проблем наркологии. — М., 1991. — 19 с. — На правах рукопису.

Белинская М. К. Клиника, диагностика и особенности лечения шизофрении, протекающей на фоне наркотической зависимости: Автореф. ... канд. мед. наук / Наук. руководитель В. И. Полтавец; М-во здравоохранения Украины. Харк. ин-т усовершенствования врачей. — Х., 1992. — 20 с. — На правах рукопису.

Карагодина Е. Г. Динамическое исследование методом пупиллографии функционального состояния вегетативной нервной системы у больных неврозами в процессе лечения: Автореф. ... канд. мед. наук / Наук. руководитель В. И. Полтавец; М-во здравоохранения Украины. Харк. ин-т усовершенствования врачей. — Х., 1993. — 24 с. — На правах рукопису.

Чабанець С. О. Прогнозування результатів лікування хворих на наркоманію на підставі аналізу механізмів формування структури настанови на лікування: Автореф. ... канд. мед. наук / Наук. керівник В. І. Полтавець. Харк. ін-т удосконалення лікарів. — Х., 1994. — 26 с. — На правах рукопису.

Первомайський В. Б. Неосудність і межі компетенції психіатра-експерта: Автореф. дис. ... д-ра мед. наук / Консультант В. І. Полтавець; Укр. НДІ соц. та суд. психіатрії. — К., 1996. — 48 с.

Грига І. М. Маячні синдроми: культуральні аспекти: Автореф. ... канд. мед. наук / Наук. керівник В. І. Полтавець; Укр. НДІ соц. та суд. психіатрії. — К., 1997. — 20 с. — На правах рукопису.

Первий В. С. Клініко-психопатологічний та психологічний аналіз агресивних форм поведінки у хворих з розладами особистості: Автореф. ... канд. мед. наук / Наук. керівник В. І. Полтавець; М-во охорони здоров'я України. Київ. НДІ соц. та суд. психіатрії. — К., 1999. — 20 с. — На правах рукопису.

**МАТЕРІАЛИ ПРО ШСР,
В ЯКИХ ПРІЗВИЩЕ В. І. ПОЛТАВЦЯ
НЕ НАВЕДЕНО**

Таран Л. Локальна подія немісцевого значення: [Про підтримку Школою соціальної роботи НаУКМА акції “Зима в інтернаті”, яку влаштували Укр. конгрес інвалідів та Благодійна організація родичів психічно хворих “Надія”] // Хрещатик. — 1995. — 24 листоп.

Коваль Л. Підготовка соціальних педагогів і соціальних працівників в Україні // Соц. політика і соц. робота. — 1998. — № 3—4. — С. 87—95.

Згадується ШСР НаУКМА.

Скрипченко В. Професія — соціальна робота: [Про конф. “Перші підсумки навчання соц. роботи в Україні”, Проекти ТАСІС “Соціальний захист в Україні”] // Соц. захист. — 1998. — № 2. — С. 47—50.

Про магістратуру ШСР. — 49.

Грига І., Іванова О. Викладання соціальної політики і соціальної роботи в магістеріумі [ШСР] // Соц. політика і соц. робота. — 1999. — № 3, 4. — С. 5—15.

26—27 листопада 1999 року в ШСР НаУКМА відбулася науково-практична конференція “Новації в соціальній роботі: теорія, практика. навчання”, присвяч. п’ятиріччю школи // Соц. політика і соц. робота. — 1999. — № 3, 4. — С. 181—182.

Кравченко Р. Концепція створення в межах Києва комплексної системи соціальної реабілітації розумово відсталих осіб: (Проект) // Соц. політика і соц. робота. — 1999. — № 1. — С. 78—89.

Зокрема, про ШСР в НаУКМА. — С. 36, 47.

Мигович І. Соціальна робота: наука і професія // Соц. політика і соц. робота. — 1999. — № 1. — С. 32—48.

ДОДАТОК № 3

НАЗВИ ПРОГРАМ “ТАБУ”, В ЯКИХ
БРАВ УЧАСТЬ В. ПОЛТАВЕЦЬ

ЕФІРИ “ТАБУ” — ЗА ТА ПРОТИ — 1998 р.

10.09.98	Смертна кара
17.09.98	Легалізація проституції
24.09.98	Легалізація зброї
1.10.98	Освіта — платна чи безплатна
8.10.98	Одностатеві шлюби
15.10.98	Армія — призов чи контракт
22.10.98	Легалізація легких наркотиків
29.10.98	Стриптиз
5.11.98	Росія — Захід: основний вектор
12.11.98	Нудизм
19.11.98	Аборти
26.11.98	Депутатська недоторканість
3.12.98	Вегетаріанство
10.12.98	Алкоголь
17.12.98	Багатоженство
24.12.98	Паранормальність
31.12.98	—

1999 РіК

07.01.99	—
14.01.99	Гороскопи
21.01.98	Клінтон — Левінські
28.01.99	Розлучення
04.02.99	Платна та безплатна медицина
11.02.99	Секс до шлюбу
18.02.99	Фемінізм
25.02.99	Еротичні видання
04.03.99	Нерівні шлюби
11.03.99	Нетрадиційна медицина
18.03.99	Усиновлення дітей іноземцями
25.03.99	Ненормативна лексика
01.04.99	Табу — за і проти
08.04.99	Міжрасові шлюби
15.04.99	Вступ України до НАТО: за і проти
22.04.99	Секс по телефону

26.04.99	ЧАЕС — закривати чи ні
29.04.99	Продаж землі
06.05.99	Ядерна зброя
13.05.99	Цивільні шлюби
20.05.99	Курортні романи
27.05.99	Самогубства
03.06.99	Тілесні покарання в сім'ї
10.06.99	Будинки розпусти
17.06.99	Смертельний діагноз
24.06.99	Татування та пірсинг
01.07.99	Розлучення (повтор)
08.07.99	Ненормативна лексика (повтор)
15.07.99	Секс по телефону (повтор)
24.07.99	Нетрадиційна медицина (повтор)
31.07.99	Нудизм (повтор)
07.08.99	Секс до шлюбу (повтор)
14.08.99	Евтаназія
21.08.99	Ворожба
28.08.99	12-й клас у школі
04.09.99	Алкоголь за кермом
11.09.99	Знайомство через шлюбні агенції
18.09.99	Західні кредити
25.09.99	Реклама на ТБ
02.10.99	Інститут президентства
09.10.99	Телеміст Україна — Росія
16.10.99	Телеміст Україна — регіони: Донецьк, Луцьк
23.10.99	Телеміст Україна — регіони: Одеса, Львів, Севастополь
29.10.99	Телеміст Україна — Росія
30.10.99	Телеміст Україна — Польща
06.11.99	Міждержавні союзи України
13.11.99	Продаж землі (повтор)
20.11.99	Холостяцьке життя
27.11.99	Захист вітчизняного виробника
04.12.99	Шлюб за розрахунком
11.12.99	Транссексуали та трансвестити
18.12.99	Легалізація тіньової економіки
25.12.99	Чоловіки та жінки: хто кращий

ДОДАТОК № 4

МЕТА-ДАНІ ПРО В. І. ПОЛТАВЦЯ
ТА ШКОЛУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Volodymyr Ivanovich Poltavets <http://www.ukma.ua/~vipol/>
<http://www.ukma.ua/pub/SWU/win/> – Web-sity “Школа
соціальної роботи в Україні”.

http://www.ukma.ua/univ/fac/SSW/win/ssw_wuf.htm Web-
sity “Школа соціальної роботи в Україні”.

Ред.: Соціальна робота в Україні: перші кроки: Монографія. –
К.: Видавн. дім “КМ Academia”, 2000. – 336 с.= Books/ Socio.pdf //
Наукові записки НаУКМА. 1996 – 1999. – № 1, 3 – 10. – Видавн. дім
“КМ Academia”, 2000. (Сер.: Книги на CD.)

ЗМІСТ

Від упорядника	3
Основні дати життя і діяльності Володимира Івановича Полтавця	8
<i>Грига І. М., Полтавець Д. В.</i> Володимир Іванович Полтавець — лікар, вчений, Людина	9
<i>Бариляк І. Р.</i> Середина 60-х років... ..	20
<i>Глузман С. Ф.</i> До України прийшла перебудова... ..	23
<i>Юр'єва Л. М.</i> Пам'яті вчителя.....	26
<i>Семигіна Т. В.</i> Школа, що носить ім'я Володимира Полтавця.....	30
<i>Казакова Н. В.</i> Володимир Іванович Полтавець: біобібліогра- фічний покажчик	42
Опубліковані праці В. І. Полтавця.....	42
Література про вченого	58
Іменний покажчик	65
Алфавітний покажчик назв праць В. І. Полтавця	67
Покажчик видань, які редагував В. І. Полтавець та брав участь у роботі редколегій	72
Додаток № 1. Дисертації, захищені під керівництвом В. І. Полтавця	73
Додаток № 2. Матеріали про ШСР, в яких прізвище В. І. Пол- тавця не наведено	74
Додаток № 3. Назви програм “Табу”, в яких брав участь В. Пол- тавець (Надав Д. Полтавець)	75
Додаток № 4. Мета-дані про В. І. Полтавця та Школу соціальної роботи	77

ВОЛОДИМИР ПОЛТАВЕЦЬ
Збірник на пошану пам'яті

Редактор *Ю. І. Бойко*
Художнє оформлення та макет
Н. В. М'яковської, О. Я. Остапова
Верстка *І. О. Ілюшиної*
Коректор *В. Й. Соловійова*
Друк *Л. К. Сем'янівської*
Палітурні роботи виконали:
Г. І. Семенюк, Л. Г. Усиченко,
О. М. Ганнисик, Я. П. Намака

Підписано до друку 10.01. 2001 р. Формат 60х84/16. Гарнітура "Кудряшов".
Папір офсетн. № 1. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 4,65.
Облік.-вид. арк. 5,0. Наклад 200 прим. Зам. 01-2.

Видавничий дім "KM Academia".
Друкарня НаУКМА.

Адреса видавництва та друкарні:
04070, Київ-70, вул. Сковороди, 2.

Тел.: (044) 416-60-92.
E-mail: kopa@alex-ua.com

Володимир Полтавець.

Зб. на пошану пам'яті / Упоряд. І. М. Грига; Укладач бібліогр. покажч. Н. В. Казакова; Редкол.: М. Т. Брик (голова) та ін.; НаУКМА. — К.: Видавничий дім “KM Academia”, 2000. — 80 с. Бібліогр.: с. 42—64.

ISBN 966-518-112-2

Збірник підготовлено на пошану пам'яті В. І. Полтавця, лікаря, вченого, педагога. Складається він із двох частин: перша — це статті-спогади колег та учнів В. Полтавця, друга містить біобібліографічний покажчик його праць і літератури про нього.

Для науковців, викладачів, студентів, всіх, хто цікавиться історією та сучасним станом розвитку медицини й соціальної роботи.